

ГАВРИІЛ КОСТЕЛЬНИК

БАЧКО МОЯ

*Бачко моя, Бачко!
В тым шырокім сьвіті
Я за тобом тужу, —
Не знам де ся діти.*

*Волю твої пісні,
Што їх вечер несе,
Як тоты, што грают
Царям і принцесам.*

*Волю твої поля
Жытом засіяны,
Як цілого сьвіта
Палацы камяны.*

*Ты мі серце дала
І лем тебе оно
Любит, розуміє,
Як лем серце годно.*

*Во шырокім сьвіті
Як без серця жыю —
Мам ту дост занятя,
А о тобі снюю.*

*Вітаме Учасників
XV Лемківской Ватры
на Чужыні!*

СЕРЕД ШЫРОКОЙ РІВНИНЫ

В мікробусі іхало нас осмеро. Не рахую кермича, бо він нас лем вюз, хоц выглядал на більше важного од нас - делегатів на III Сьвітовий Конгрес Русинів. Білий мерцедес - гордіст кермича - то спинал ся, то падал по міцно горбатій Словації, аж по парох годинах зачал спокійні плынути по рівнинах Панонії. Так нас і донюс до валалу, котрому мено - як інформувала таблиця - Рускі Керестур. В селі-містечку ниякого колесного руху (так было уж од границі мадярско-сербсой). Кед ем дал тому выраз зачудуваня, наш Андрий, вшытокзнаючий Ведучий, загугнал - ембарго, колего, ембарго, авто на воді не буде ходило.

Спокій, тишына Руского Керестура была лем позірна. Авта не іздили, але Руснакы шмигали то ту, то там. Перший зарваний поінформувал нас гарді як трафити там, де треба трафити. І уж ся витаме зо знаемыма лицами. На закватеруваня, до комплексу шкіл ім. Петра Кузмяка повьюл нас сам газда, п. Михал Варга.

Од того моменту зачало ся наше зачудуваня Рускым Керестуром. Нам, розогнаным, нам котры не зазнали той чести, жебы вчыти ся даколи рідного слова, в головах не могло ся помістити, што ту, в тій школі щечече по свому понад піл тысяча Руснаків. Лем в основній школі. Бо містит ся ту і гімназия, котрой учеників - акуратні на час Конгресу - звільнено з занятя, жебы в інтернаті могли замешкати гості зо шырокого сьвіта.

До "Петра Кузмяка", бо так зовут в скорочыню Руснакы свою

школу, вертати будеме без три дни (і три ночы). Думам, же і я ся верну іщы до проблему шкільництва - бо буде ту тому тематична нагода. Тепер же, в пятничне пополудне, нич неє іщы конгресовых занятя, поведу Вас дакус по Рускым Керестурі.

Руснакы привандрували на місце днешнього Руского Керестура в 1745 році. Біжучого рока прайднуют 250 річницю той події. Велику мурувану церков Св. Миколая побудували в 1784 році. Ёй высокій, полний іконостас находит ся днес під охороном державы. В пантеоні Руснаків спочыват і двох владыків.

Недалеко церкви - "Замок". Так зовут стару школу. Доправды выглядат як замок. І кед сме уж ту, повім тых пару слів о шкільництві слів, до котрых ем ся розганял. Ту з нагоды ювілею і Конгресу організувано выставу маллярства і шкільных підручників. выданых в рідным языку. Та не лем до науки языка, а і до історії, географії, математыхы, фізыкы, хемії. І так дале і тому подібне. Соткы підручників, выдаваных од давна. По свому! Што - не хце ся вірити? А не хце! Чом нас на таке не стати?! Звьідайте ся вы мене, а я вас.

(продолжыня на сторони 11)

ГОРА ЯВІР РОСНЕ

Од парунадцетьох років ходжу на Гору Явір в ден прайдника Апостолів Петра і Павла. Што рочок здає ся мі выжша, тяжше мі на ню выйти, але не зато повідам - же росне. Хто быват ту, хто был ту того літа, признат што на тым сьвятым місци зберат ся штораз більше нашого віруючого і вірного народу.

(продолжыня на сторони 11)

Новини - не новини не лем з Лемковини

→ 11 марця Театр А. Духновича в Пряпові поставив наступну прем'єру світової класики - драму Федеріко Гарсії Льорки *Кыр-вава свадьба*, в перекладі видатного сучасного русинського поета Штефана Сухого. В головних ролях виступили Валерія Фірешова і Михал Гудак.

→ 23 марця в Києві Товариство «Україна» організувало пресову конференцію посвячену проблемі «антиукраїнського спрямовання політичного русинства». О конференції дост. широко інформувала в обох своїх програмах Українська Телевізія.

→ 30 марця в Пряпові місцевий клуб Русинської Оброди і Театр АД організували святочну академію з нагоди 130-ої річниці смерті нашого славного будителя Александра Духновича. З рефератом виступив др. Осиф Шелепец, зас в артистичній частині актору ТАД.

→ 6 квітня в Державнім Музеї Українско-Рускої Культури в Свиднику отворено виставу «Образотворче мистецтво русинів-українців Словаччини ХХ століття». На виставі запрезентувано творчіст 45 авторів.

→ 23 квітня в місті Шід розпочали Руснакы Югославії святкування 250-ої річниці осеління ся на новій землі. Цикль святкувань продовжував ся буде до кінця літа. В його рамках введено і III Світовий Конгрес Русинів в Руськым Керестурі (о Конгресі - чытай осібны матеріялы в цій «Бесіді»).

→ 28 квітня в Варшаві Віце-міністер Культуры і Штукы Михал Ягелло прїшлї Ведучого Товаришшїня Лемків Андрия Копчу. Стрїча (когря уж?) посвячена была упормуваню польшїи СЛ, адекватной до інших меншостювых організацій. Товаришшїню приділено допільновы логанїї.

→ 30 квітня в академічній аупі Пїтсбургского Універсітету святкували свою першу річницю члєны Карпаторусинської Організації. Праздник прикрасил своїм виступом знанїї в Америці ансамбль «Славяне».

*Послушайте вишиткы люде
лемківского роду -
кто в том краю рідным, бідным
каламутит воду.*

*Послушайте, може ся вам
придаст тото в біді,
може навчыт шанувати
братів і сусідів.*

(Амроз)

МІСЦЕ ДЛЯ РЕФЛЕКСИЙ

На тот раз маленьке мі остало місце для рефлексий. Буде ся треба зато з рефлексом зрєфлектувати. Што же на свою (Амрову) кобичку взяти?

Думам сяк-так, же даяке слівце треба бы рєчы однісі едной зо сусідючих агенційных відомости.

Бывал ем початком мая на циклю імпрез, на котрых молили ся і стрїляли. З обох стран таку дудін несло, же не знал ем - ци уха затыкати, ци душу. Подумал ем сой - яке шєсть мают організаторе же неє ту мого діда Петра, бо не рєчу за то як бы зарєагувал видячы раз ішы парадного гонєва. ци даякого выжилого, або нижшого фєльд(а).

Были велькы слова, была велька глорія. На спомин выграной державы, ци хоцбы битвы. Мали слово і потомкы тых, котрым достали ся лем слєзы. Та не повєли о них. Бояли ся, ци загопали в новєных моголах покін предкє?

(Петро)

Новини - не новини не лем з Лемковини

◆ 7 мая в Горлицях фїнальпыма торжєствами закїнчыли ся, тырваючы цїлий тыждєн, святкування 80-тої річницї Горлицкой Битвы. На торжєства запрошено предствитєли православной і грєко-католицкой церковной єрархїї. В святкуваннях дост численну участ брали і вірны обох конфєссїї, або - повєсти обережні - інакше Лемкы.

◆ 7-14 мая в Сату Марє (Румынія) проходил Мєдженародний Театральний Фєстїваль. Словачию рєпрезєнтувал Театр Александра Духновича. То вєликє вырїжнїя для русинской культуры.

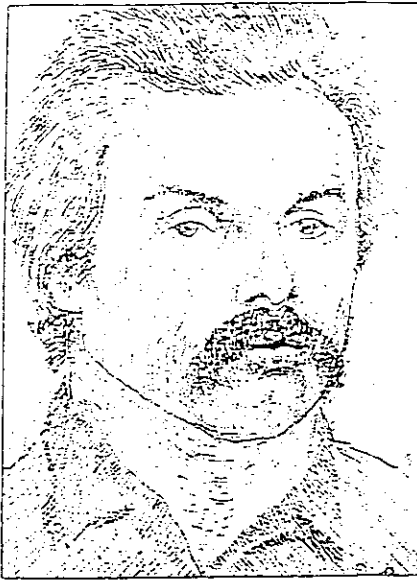
◆ 20 мая будинок Руской Бурсы в Горлицях выполнил ся - першїй раз од пїлєстолїя - рідным лемківскым словом і пїсньом. В одроджуючий ся бурсі мал свою пробу Ансамбль «Лемковина». Чєє ся ту штєраз лїпше і сьмїльше. Може насякнєны трудом предкєв муры будут імпульсом і до одроджєня ансамблю!

◆ 3-11 червця в Руськым Керестурі проходил XXVII уж Драмагїчний Меморїал Петра Рїзнича. Руснакы драматгїчны колєктывы з рїжнєх мїст і сїл Югославії предствили ся в 9 виступах. В меморїалї брали участ і заграничны театры.

◆ 4 червця в будинку Руской Бурсы в Горлицях, з участю предствитєли вишєкых лемківскых організацій, проведено зобраня покшкєуючє до діяльности Комїсіє Охоронї Памяток Церковного Мистєцтва і Матерїальных Надбань Лемків. Ведучым Комїсії остал ініціатор сїї покшкєаня - Ігор Пырч.

◆ 15 червця, рївнїщєко на 50-ту річницю істїнуваня, редакція тыждєнника «Руске Слово» святкувала свій ювілєї. В торжєствах участвувала зас (была і на III Конгрєсі) Міністер Культуры Югославії Маргїт Савович.

◆ 24-25 червця в Зьїдрановїї проходило IV Свєято на пограшїчу культур - «Од Русаль до Яна». Традиційнї уж, в свєянї брали офіційнїи участ предствитєли Товаришшїня Лемків, з Ведучым А. Копчєм.

ВОЛОДИСЛАВ ГРАБАН

15 мая сполнило ся му 40 років. Был того дня дакус заскочений же памятали сме о його уродинах, адже не кажды уродины записує чловеца памят.

Вродил ся Володислав Грабан в Самбожу на Нижнім Шлеску, на земли выгнаня, але генетычна його любов была хыбаль приписана Горам. Коли шистлітнього хлопчыка привезли родиче до рідного Гладышова, заакцептувал Бескіды одраз. Як оповідат його мама, як сам ся до того признає — заедно *волочыл ся* по парях, вертепах, підзерал птахы, водил очами за трепотливима метеликами, як дівчатиско любувал ся в кольоровым царстві трав. І хоц завчасу — коли бракло на тым прекрасным, хоц трудным сьвіті няня — пішол од гір, на чорний Шлеск, по науку і необхідний піняз, метеликы, шко-вранкы і кольоровы травы уж в ним остали. Проявили ся в виді таланту до рысуваня, пасіи до фотографуваня і — думам, начальні — любви до складаня внутрішніх естетичных пережывань в слова.

Писати зачал по польскы. Може зато, што языком в котрым не здобывал осьвіти тяжко было му выразити вшытко "тото". А може по части і зато, же начальном вартістю в філософії ним посте-

ріганій є краса для самой красы. Для Грабана меньшу вагу мают такы примірно понятя як "лемківскы горы", "українскій степ" ци "польска Мадонна". Осіння калина є фасцынуюча сама в собі і — правда — в симбіозі з цілом осіню, а доля чловеца, тымбарже доля Лемкова каже ю видіти як символ. Смукот осени, радіст, а може радше — надія весны змушат достерігати пережываня Лемка. Тоты вартости заедно ся дополнюют, але в начальній роли такой завсе выступує природа.

Не хоцу через того повісти, што Поета ставлят наш народний біль, нашу лемківску трагедию на другым пляні. Він видит ю інакше, меньше безпосередньо. Може зато, напевно зато поезия тота є так оргінальна, інча од інчых. І — жебы завершыти розпочату в попереднім акапіті думку — треба повісти, што вершы Грабана в польскій языковій версії звучат крашше як по лемківскы. Ци є то заслуга самого языка? Напевно ні. Вшыткых нас доля спацифікувала. Доходиме до себе, в тым і до красы нашої бесіды, ступньово, глядаме, вчыме ся. Думам што з часом, на наступны округлы річниці, квестия тота буде уж за нами.

Бесідуочы о Грабані - поеті, не даст ся поминути Грабана - народного діяча. То неспокойна душа, вічно глядаюча, заедно інспіруюча другых. Знам о тым дуже, а може найбільше, бо враз мило нам было суджене заорати еден великій фалат лемківской толокы.

Недавно сідили мы в тени, крыючы ся перед спеком ждыньского неба, або — най буде по Грабановому — небесного неба, і позерали сме як на нами заораній толоці квітнут бодакы. Чом? — думало ся. Може не вродили мы ся газдами? А може...

Та вершы останут, слово написане, высповідана перед смукотом осени душа — остане. Не смотрячы на деклярації, ци їх брак — назавсе лемківска!

Мурянка

Володислав Грабан

ТИХО ДО РАНА

*Дыханя звїзд
Лямпом нocy
Землю окрылит
В камінці потічків
Ситом діравым
Неба вїдїт
Понесе водопад
Шумом ліса*

*Сртруны-позины
Вітер заплете
Тихо
В молитву стріх
Згорблєных*

*До рана
Місяц дороги
Не найде
Аж пса бреханя
Спокій загорід
На части
Розорве*

ВЫБІР

*(в річницю 1947-87
памяти няня)*

*Обіцяли няньови
Землю обіцяну
А він
Нехотячо схотіл
И не выбрал
з выбранных
Бо невільно*

ПОКЛОННЕ

*Тін падат птахом
В сад почорнілий
Вязанком коприве
В студні очоямы
Угла згашены сонцьом
Горят...
Головні жытя
Недопалене
чловечєństwo
В тернинах гмла
Лиже ногы холодом*

МЕТОДИЙ ТРОХАНОВСЬКИЙ

Вродив ся 5 мая 1885 рока в селі Білцарєва. Його дідом (або дідом по стрыку) был Семан Трохановський, абсольтвент Дяко-Учительского Інституту в Перемишлі - дяко-учитель в Білцарєвій, де діставал 25 корон на рік за вчыня 50 діти (ходити до школы мало 60 - 1863 рік). Семан Трохановський был послом в Галицкым Краевым Соїмі, в роках 1861-67.

Методий Трохановський вчыл ся в Учительській Семінарії в Коросні. По ей закінчыню вчыл діти графа Стадницького в Навойовій. Пізнійше перешол до села Угрин. Там провадил єдноклясову сельську школу, з выкладовым рускым языком. На 2071 мешкаючых в тій парохії (Парохія Лабова - ред. «Б») грекокатоликів (до того доходило 36 латинників і 400 Євреїв) - до школы ходило 160 лемівських діти (1909 рік).

В 1913 р. оженил ся з Констанциєм Дуркот. Єй няпюм был парох в Лабовій, Угрині, Лабівці і Котові - свящ. Йоан Хризостом Дурот Юніор (родж. 1867), зас дідом - свящ. Йоан Хризостом Дуркот Сеніор (1830), парох Новой Веси і Лосього, через што найменше тридцет років (1879-1909). Як ся здає, няпюм остатнього і родоначальником цілой священничой родини Дуркотів был свящ. Петро Дуркот (1800, Гладьшів - 1868), парох Ізб і Білчичой.

В 1913 році супружество Трохановських было перенесене до вчыня в Креници Селі. Гын нашли ся в самым центрі лемківського суспільнокультурного жытя того часу. Його силу творили передовшыткым: парох Креници свящ. Гаврил Гнатишак (1841, Верхамля Вел. - 1916, Відень) і втішаючий ся патрисяршым авторитетом Николай Громєсяк (1846 - 1924). Методий Трохановський не мал дуже часу на вказаня перед І світовом війном, што зна робити. Арештуваній початком війны і перевезеній до новосандецкой в'язниці, был потім - як інчы Лемкы - заганний до Талергофу. Одтамале был перевезеній до Відня (І лияня 1915 рока). В Другым Віденьскым Процєсі (1916-17), де суджено 24 русофильських діячи, напюм ся медже тымма, котры были признаны винуватыма (17 лютого 1917 р.) Його сестра, Марія Хлюдик, была арештувана 11 верєсня 1914 рока. Початково в'язниця в Лабовій і Новым Санчы, была

тіж перевезена до Талергофу. Звільнена з лягру 12 серпня 1915 рока.

По смерти свящ. Гавриіла Гнатишака і його двох сынів во Відні (1916) пізнійше Николая Громєсяка (1924) і свящ. Теофіля Качмарчыка (1843-1922) - то акуратні Методий Трохановський, разом з др Орестом Гнатишаком, сыном пароха Креници, были тымма, котры попровадили лемківське суспільно-культурне жытя Сандецкой Руси в меджевосным періоді. Они остали головныма лідерами лемківського народowego розвитку. Незнаты што робили они одраз по закінчыню І світовой війны. Не барз їх товды видно. Єден Віктор Гладик споминат што зимом 1919 рока стрітил ся Методийом Трохановскым в Креници, де... обзєрали джерела мінеральной воды.

Потім провадил М. Трохановський справу збудуваня в Креници Руской Бурсы. Николи не доведена до шестного кінця, была тота справа звязана зо страчынном через Лемків, в часі війны, бурс: в Горлицях (одобрана в 1930 році) і Новым Санчы (ніколи не одобрана). Был він тіж активным членом креницкого комітету зміряючого до затриманя в селі священника Сембратовича, а недопущеня українского священника Дороцкого, што діяло ся в наслідстві великих змін, якы впровадил по війні перемьскій єпископ Йосафат Коциловський. Корыстаючы з великого непорядку в Галичынї і ведучы свою національну українську політику, переносил він русофильських священників, медже інчыма з Лемовины, до Східной Галичынї. На їх місце посылал Українців. В обороні сплтом вышмарюваных зо своїх парохій священників станул товды тіж проф. др Тит Мышковський (1861, Перегримка - 1939, Львів). Писал він (24 раз) до папы римского, звертаючы увагу на тогу справу і просячы о поміч.

22 марця 1930 р. стрітило ся в Креници 50 лемківських діячи. Методий Трохановський заохочувал їх закладали по селах кооперативы і Касы Стефчыка. На стрічы рішено протиставляти ся: "Замірам українских агітаторів українізувати Лемковину". Того самого рока проведено в Креници Дни Руской Культуры, організуваны через спеціальні до того покликаний Комітет. Медже основателями того Комітету был др Орест Гнатишак і М. Трохановський. Одиравлено Службу Вожу за замученых в роках 1914-15 Русинів, попроваджено процесно на гробы (брало участ 2 тисячы люди, влучаючы делегаты з трибьского і

Методий Трохановський

горлицкого повітів), посвячено "Талергофський Крест" і проведено стрічу в чытальні ім. Качковского.

О пару дни пізнійше, на стрічы членів чытальні ім. Качковского в Лабовій, завдякы міцному попертку делегатів з Креници (М. Трохановський і С. Дуркот) дішло до вышмареня українских діячи зо заряду. Під діяньом такой пропаганды неодола пізнійше кооператива «Сила» в Матієвій лишыла українській «Центросоюз» зо Львова. (...) (Ту пропуцаме дост долгий фрагмент тексту трактуючий о выборах до Сейму 1920 рока - жебы лишыти сой місце на интересуючий документ - смотр на сусідній сторони. Перспрашає Астара допису. - Ред.)

15 жолтня 1932 рока стрітили ся в Горлицях лемківскы діяче з повітів новосандецкого, горлицкого і короснянского. Предсідателем был др Орест Гнатишак. Бєсїдувано о потреби навязаня спілпраці з американским «Лемко-Союзом», основаным в місті Клівленд в 1929 році. Вышыткы присутны згаждали ся што Лемковина мае збергати свою одрубнієт од повітів лежачых на схід од саночского. Зато думано о лишыню Руской Селянской Організації і покликанню одрубной, лемківской організації. Методий Трохановський повіл товды, што підпертьом українской орьєнтації на Лемковині є в першым ряді школа, котра корыстат з книжок зо Східной Галичынї і в тот єносїб передає молодым чуже ім понятя українской нації і українского языка. Штобы

перетяти ту діяльність рішено підняти справу лемківського букваря і впровадження великої кількості лемківських учителів. Для дальшого ведіння діяльності покликано Лемківській Комітет Організаційний (др О. Гнатішак, Т. Війтович, др Я. Сьокато, Л. Стахурський, С. Гелейчак).

18 лютого 1933 рока в Санокі стрітили ся лемківскы дяче і покликали Лемківській Комітет. Поділено його на західній (Горлиці) і східній (Санок), з котрых каждый мал секції: культурну, фінансову і кооперативу. До основа «Лемко-Союза» дішло в Санокі (8 грудня 1933 р.). Серед основатели і лідерів были, окрем М. Трохановского, - др О. Гнатішак, др Я. Сьокато, свящ. Й. Перелом, Е. Шатинський, С. Возняк, Т. Курило і Й. Гукевич. В програмі діяльності організації нашло ся і жаданя покликаня особно епископства для Лемковини. (...) Методий Трохановский нашол ся в делегации (др О. Гнатішак і свящ. Й. Полянський) до кардинала А. Гльонда, котра, подібні як інча послана до архиепископа Ф. Мармаджи - представила проукраїнську політику епископа Й. Коциловского, як одну з головных причин обертаня ся Лемків в сторону православия і просила о попертя цієї створіння лемківского епископства. Стараня тоты, як знаме, закінчыли ся згідні з надіями «Лемко-Союза».

Опрямлюваня через М. Трохановского Лемківского Букваря (1933) і введіння його до шкіл было наступным sukcesом лемківских дячей. М. Трохановскому повело ся тіж впровадити лемківській язык до Учительской Семінарії в Старым Санчы, де сам вчыл. Был він тіж редактором газети Лемка (1934-39). Як еден з найвидатніишых лемківских дячей, был він цілий час під обстрілом критики українских лідерів. Польскы власти початково брали сторону Лемків (1933-36), - против Українцям, але очевидно не з великой любови до тых першых, лем з охоты зменшыня силы других. (...) В 1938 році випроваджено зо шкіл лемківській Буквар. І мая 1939 рока краківській воевода перервал печатаня Лемка і в його місце зарядил посылати в Бескіды Glos Podhala. Уряд робил дві акції за одним потягніном - одтігал Українців з Лемковини і змірял до польонізації Лемків.

29 мая 1938 рока Методий Трохановский был членом лемківской делегации до премера Складковского (окрем него были в Варшаві: др О. Гнатішак, Йосиф Яворський з Буківка і свящ. Й. Полянський). Хоц была она вчасніше заповіджена - прийат ей лем директор департаменту Савинкі.

поясняючи, што польскій уряд мусит рахувати ся з Українцям.

21 червня 1941 рока, находячы ся на списках споряджених через украинских дячей і поданих Німцям, Методий Трохановский был арештуваний через гестапо і взынний в Кельцах. Подібна доля стрітила инчых лемківских активістів. Найстарший сын Методия, Ігор, подібні як Александер Гнатішак, пережыл лягер в Освенцімі. Др Орест Гнатішак лишил ся гын на все.

Колы Креницко заняла Червена Армія, Методий Трохановский разом зо сыном Александром был арештуваний через НКВД. В новосандецкій взынниці сиділ подібно в тій самій келії, де перетримувано го в 1914 році. Звільнений, вмер неодола во Вроцлаві.

Богдан ГОРБАЛЬ

Бібліографія:

- 1) Біографія списана через діти М. Трохановского, машинопис,
- 2) Военные Преступления Габсбургской Монархии, Trumbull, U.S.A. 1964, книга II, с. 34, 147; книга III, с. 104-106, 120, 133,
- 3) Гладик В. П. Короткій Историчный Очерк Лемковской Руси И Русских Сел В Поветах Ново-Торгском, Ново-Сандецком, в: Юбилейный Альманах О. Р. Б. 1900-1940. Philadelphia 1939, с. 320,
- 4) Гладик В. П., Народ Гоним Мазепинцев-Езуитов, «Світ», Нр 15, 22 квітня 1920,
- 5) Лемкиш И. Ф. История Лемковины. Юнкерс, Н. Й. 1969, с. 180,
- 6) Nowakowski Z Krzysztof, Sytuacja polityczna na Lemkowoszczyźnie w latach 1918-1939, w: Lemkowie w historii i kulturze Karpat, Rzeszow 1992, с. 328
- 7) Степан Шах, Між Сяном і Дунайцем, Мюнхен 1960, с. 79-80, 192, 211,
- 8) Схематисм Всего Клура Руского-Католического, (...) на год 1879, Перемишль 1879,
- 9) Шематизм Всего Клура Греко-Католического Епархій Соединених Перемиской, Самборской и Саночкой, Перемишль 1909

Wzrostła Komenda Policji Państwowej w Nowym Sączu:

№ 1.221.2021.

Сембратович і тов. політичною
підозрені:

DO

S T A R O S T A
/na ręce pana Starosty /

Nowy Sącz, dnia 26 lipca 1931.

Nowy Sącz.

Na polecenie z dnia 30/6 br. 1.221.2021, zarządzenia się iż za względu na poufność sprawy trudno na próżno zebrać odpowiedni materiał do podoby przecieku ks. Сембратовичови, Казимировичови oraz nauuczycielowi Trochanowskiemu, a to ze względu nato iż wspomniani działacze są nadzwyczaj ostrożni i tylko między innymi zaufanymi członkami ruskiemi się obracają i nigdzie ze swymi aspiracjami publicznie się nie zdradzają.

Do ks. Сембратовича przyjeżdża często jego brat Roman z Czechosłowacji również moskalofil który rzekomo ma być używany jako łącznik między moskalofilami przed i zakarpackimi oraz wschodnio galicyjskimi. Powyżsi tóż działacze z przybyłym Romanem ściśle poufnie przy wszelkich tych sprawach konferują widocznie stosownie skazówki i wiadomości odbierają a wszelką informację z tej sytuacji udzielają dokładale poczem przybył z tem wyjeżdża w dalszą podróż niewiedzą dokąd. Сембратович nadto udzielił polecenia ruskiemu popisywcy w 1921 r. do Czechosłowacji co nawet posierunkowi i z z pogranicza potwierdzają, jednak spowodu iż śledzon z rusinow, działalność wspomnianego proboszcza nie zdradzi i powiadczyc się ze względu na fanatyzm ruski nie poważy, przeto musiano i od do niesienia karnego wówczas odstąpić. Był naprowadzeni są jednak dalej śledzić inwigilowani a wranie nasledowania dalszych powodow, sprawozdania się przedłożyć dodatkowo.

Донесіння Повітової Коменды Державной Поліції в Новым Санчы до Староства - против священникам Сембратовичови і Венгриновичови, та учительови Методийови Трохановскому, як політичні підозреним

50 РОКІВ

О ВЫСЕЛІНЮ В ВЫСОВІЙ

Настал час смутных річниц. Лем тамтого рока споминали мы 80-ту річницю австрійского террору, катівні Талергофу. Тепер маме "меньшу", але зато округлійшу - річницю першого лемківского выгнаня. Трудно іх зрештом порівнювати. З двох радости легше выбрати радіснійшу радіст. З двох смутків - смутнійший выбрати тяжко. Неє лем єдною альтернативы - занимати, ци не занимати ся проблемом.

Треба ся заняти! І то заняти ся щиро. В однесію до Талергофу трудно уж числити на новы, незнаны материялы, але дотычні переселінь маме іщы дуже сьвідків тамтых тяжких дни. **Поможте! Напиште!**

В попередній «Бесіді» заакцентувано уж проблем, через поезию Желема, Олесевича. Тепер зачынаме публикувати цикль споминів, документів, посередньо, або безпосередньо звязаных з 50-літьом нашого першого выгнаня. На початок хцеме представити, в тлумачынню на лемківскій язык, публикуваний в «Magurach '89», але мало знаний нашому середовиску материял. Попередил го одредакційний («Магур») вступ:

В 1982 році, в часі єдного зо згрупувань акції «Лемковина», Кжиштоф Клещ награл понижшу реляцію Осифа Ференца з Высівської Гуты. Коментарий до того тексту є в засаді збыточній, вартат єднак звернути увагу на деяку коректу однісіні загального понятя о выселіню Лемків. Адже, переважні, дахто середньо зорьєнтуваний знає, што проходило оно в двох етапах, при чым в 1945 році мало быти добровільне, а в 1947 - примусове. Акция переведена в вересни 1945 обняла нечисленны села, але єї наслідства были шыршы і згідны з задумом децидентів, о чым ниже спомнено на примірі з Ганчовой.

Делегат ходил од хыжы до хыжы, нагварял: "На родіну, на родіну". І такой доповідал: "Прійдут Полячки, погонят на запад. Ту не будеш". Найбарже хтіли на Україну, аж пищали, тоты што в і війну были в рускій неволи. Было таких 3-4 родины. Но і пішло дуже таких, што мали вельо діти а землі мало. Перед війном шкїл не было, зарібку не было. Села під границьом дорабляли дакус на гандлю. Было тіж в селі з 30 дівок што служыли в Горлицях в Жыда за 10 злотых місячно. Думат такій: діти дороснут, што ім дам, де підут? Разом на яр 45 пішло добровільні до Росії 70 родин з Высовой, на 260. З Ганчовой пішло товды лем з 15 родин.

Час іде, одтамале ніхто не пише, делегат ходит, але новых охочых неє. Приходит осін 45. Коло руского Воздвижыня Чесного Креста, іщы капуста на поли была вшытка - то было в вересни - войско обступило Высову і Блїхнарку і давай - до Росії! Ци ты хцеш, ци ты не хцеш. Гнали вшыткых. І што такій хлоп, котрий з діда - прадіда зносил на купочку до свого гнізда, што він возме на віз? Возме масток? Што до рук - зле. Тамто бы было ліпше, тото ліпше...

Ту де "кіоск" «Рухук», при церкві, то хлопа до воза привязали (дім його іщы стоїт з другой страны воды, такій синій). А дер ся на ціле село!

— Не хтіл іти?

— Ніхто не хтіл іти! А тот был єден з найбогатшых в селі. І што вышло з того? Звязали го, шмарили до воза, вышмарил ся, потолк. А потім другіраз шмарили на віз, дер ся на ціле село, то го до воза привязали.

Інчий, з Блїхнаркы вюз тот свій масток фуром запряженом коровами. За селом му войско коровы выпрягло, взяло на бік, фуру перевернули з дороги, бо наступны ішли. Воз си на плечы і ід! Пришол до Горлиц: "Подпіши бумагу, получиш корову". Підписал, вернул, акоров уж неє. Пропили.

Так ся ту діяло. Войско было з фронту, розсерджене. Гнали людем статок, продавали...

(...) Гнали так люди до темной ночи. Ціла дорога на Ганчовом завалена фурманками, там ся формувал транспорт. Товды, уж за темна, комендант з Устя, Бенке, гварил знаємым: "Втікай в перуны!". А ту замішаня, новы фурманкы доїжджали. І так, єден на Ріпкы, другій до Ганчовой, по хыжах. Тот мал двоюрідного брата, тамтот знаємого. Парунадцет родин так ся скрыло. По тыжньови вернули ся до себе і мешкали до сорок семого.

Товды до Росії выселювали вшыткых Руснаків, баптиста, не баптиста. Не рушыли Пенкалів, бо тоты мали прадіда Поляка, а інчых 7 родин баптистів з Высівської Гуты - Пласконь, Бортнякы, Дечко, Свист, Каніщак, Цюцемаши - выгнали до Горлиц. Тоты сой сідили в купці, скринкы і тлумакы при собі, Біблії під пазухом, сьпівають, молят ся. Приходит делегат: "Ну, нада подпісать бумагу". А они: "На што нам підписувати?". — Ну, бо нада ехать". — Мы уж што мали, вшытко мы стратили. Тераз мы ту. Мате нас, на конес сьвіта нас везте. Не підпишеме. Мы люде робітны. Я швец, тот є столяр, тамтот майстер будовляний, тамтот колодій. Вшытко вам будеме робити, лем дайте нам істи. Мы не маме нич до страчыня".

Пішол од них. Інчы ся пакують, літають, а баптисты сьпівають, молят ся. На другій ден зас така сама бесіда з делегатом. Аж на третій ден делегат ся всток: "А пішли в кібіні матер!".

— По што были тоты підписы?

— Же добровольці.

Баптисты далеко не пішли. При стації мешкал Поляк, іх знаємий, тіж баптиста. Зо сіл, з гір Руснакы носили ім істи. Цілий тыжден так сідили, нич транспорт не одышол. Потім порозходили ся по селах - Бортне, Бодакы, Ріпкы. Домів не пішли. І так

...НАЙГРШЫ БЫЛИ НОЧЫ, БО СВОІ ПСЫ БРЕХАЛИ, А ІНЧЫ ВЫЛИ ЗА СВОІМА ОПІКУНАМИ...

(Інтерв'ю з найстаршым газдом села Чорне, Паном Осифом Прислопскым, родж. 5.06.1908)

В 1945 році на Схід не выїхал, бо його няньо познал сьвіт од сходу до заходу (Сибір, Кавказ, Америка), а брат был в Червеній Арміі і як вертал спід Прагы до Коломый. — хоц не вільно было з никим бесідувати. — якоси переказал едно слово: "чекай на мене".

Вернул брат з войска, але в селі остало лем 11 родин. Селянів стрітил на стациях в Стрыю і Самборі. Тых 11 родин, котры остали, за два роки выселено на Захід. 10 червця 1947 рока, коли вшытко было засіяне і обсаджене, выгнали го зо села на стацию в Загужанах. Там ішчы раз поділили селян, — вісем родин до повіту лігницького, а три до воловского. Осиф нашол ся в Хобьсні над Одром 17 червця. Занял з родиню каменіцу, бо газдівок юж не было; кавалец вільного поля нашол далеко, о 2 кільометры. Не долго тішыл ся том каменіцом, бо треба было ей опустити для дирекції ПҐР. Там в Хобьсні вродили ся ішчы діти, але еден втопил ся в Одрі. Потім вмерла мама. Наконец оселил ся в Халупках, недалеко Хобьсні. Фольварк і газдівскы дома в Халупках в першых роках по выселіню занимало сім родин з Перункы, але вшыткы ся розышли по інчых селах і містах. Жена вмерла в 80-ых роках, діти розышли ся по сьвіті, остал там з наймолодшым сыном і сусідом, Поляком. Та ліпше буде — як выслухаме самого його:

— *Пане Осифе! Єст фактом, же в Карпатах пережыли сте аж дві сьвітовы вїйны і дуже років тяжкого жытя. Внет буде і на Заході пяддесат років, а виджу, же сивых волосів ішчы не мате, добрі видите і добрі чусте, а найважнійше єст тото, же в Вашій голові памят як в теперішнім компютері. Чому завдячаєте тото вшытко?*

— Так на правду, то сам не знам. Знам лем, же николи ем не курил і не опивал ся, а інча жадна біда мая не омняла в жыттю.

— *Напевно памятаете зо сто років історії села, — што бы сте хотіли оповісти чытачам «Бесіды»?*

— Добрі памятам, як оповідали нашы родиче і дідове о тажкім жыттю Лемків за пануваня цисаря Франця-Йосифа, як то газдове жебы утримати родину, мусіли глядати зарібку на жнивах на Мадярах. Были в селі старшы газдове, котры нераз там были і потім організували групы косяріе і помічників. Ішли там, або іхали деревяныма возами, жебы привезти заробленого зерна. Там на Мадярах за роботу платили зерном, але до того робітникам давали ішчы по літрі палюнкы на ден. Было так, же хто попивал палюнку і добрі закусувал солонином, тот вытримувал в роботі цілы жнива, а тіот што попивал воду, не вытримувал великой спекоты на землі мадыарскій

— *Жица то лем місяи роботы, а на што жыто ся презіріт?*

— На жнива ходило веце як половина з 50-ох газдівок. Хлопи, жены і молодше покопіня цілий час газдувало на тім што хто мал. Была і худоба, уці, козы, і птаство (куры, гуси, качы, пантаркы). Была і роля, луку, пасвиска і лісы, а в лісах было дост грибів, ягід, малин і черниц. Глядали зарібку і Америці, Канаді, Аргентині. Там робили в найтяжшых роботах, де хто як трафил, бо бесіды не знали. Были такы, котры зарабляли дуже гроша (майна, фабрыкы) і як вертали до краю, то зараз поправляли свою родинну ситуацію. Докупували ґрунтів, лісів, будували, або поправляли свої деревяны хыжы. Былі і такы, што вертали за пожычаны грошы, бо мало заробили, або пропили, а навет в карты програты.

Можу подати назвиска вшыткых газдів, котры были в Америці, ци деінде, але тото нікому непотрібне. Были тіж і такы, котры бо краю не вернули николи. Нашли там ліпшы обставины і забыли о своїх родинах, або — як то повідают, — сусіде ім ся пичынили до того. Выстарчыло лем дашто написати о родині, як жыє, з кым ся задає і юж не было помочы одтамаль.

— *Оповідисте, пане Осифе, як пережыли сте дві страшны вїйны сьвітовы, котры не омняли Ва-*

шого села, а были то акурат Ваши молоды рокы?

— То правда. Были то найтяжшы часы, тоты воснны. Юж на початку Першой вїйны сьвітовоі мого мого няня і 15-ох газдів зо села Австриякы забрали до Талергофу, лем зато, же в селі была чытальня ім. Качкоеского, заложна през сеященника Юрчакевича

В тім самім часі, од листопада 1914 до мая 1915 рока през цілу зиму в селі стоял австрийско-рускій фронт. В селі были рускы войска, а на горі од Конечной, великы декункы австрийского войска. Часом то фронт переходил дальше на захід, за Конечну, а часом на схід. О тім же было тяжло, сьвідчат цментарі во вшыткых селах. В самім Чорнім на двох кільометрах фронту згынуло понад 350 рускых вояків.

Коли в маю Австриякы одсунули фронт далеко на схід, выпустили тіж хлопів з Талергофу (не вернул Іван Барна). Зато зараз тых, котры могли іти до войска, забрали іх, найвеце на італянскій фронт. Разом зо села на вїйні было понад двацет хлопів, а не вернуло аж шестох газдів. Были на ріжных фронтах, а еден, — Михал Васено — воювал під Верден. в найбільшій битві німецко-французкій. Мої няньо з войны вернули аж в 1919 році, з незолі під Чер-

нівцями, през Ростов, Сибір, кади хотіли виїхати до Америки, але революція в Росії не дозволила. Треба було вертати назад, зо Сибіру, през Каваз, домів. — *По Перший війні і поверненню няня, было хыбаль легше жыти?* — Змінило ся лем тото, же Австрия ся розлетіла, а нашы села підлігали під заряд Польщы. Люде взяли ся за роботу, — повоенну одбудову. Веце як половина газдів робила перебудову своїх хыж з курных на коминовы. В середині 30-ых років остала лем една курна хыжа — Базопича, але барз коротко, бо будували юж нову.

В кінці 1927 рока ціле село повернуло до православія і треба было будувати нову часовню-церков. До часу выбудуваня Службы одбывали ся на войсковім цемтарі, але то не барз долго было, бо юж в 1930 році, за священника Грицяя церков посвятил єпископ Симон. Зо старої церкви люде ночами вынесли вшытко што треба было до служыня в нової церкви. Вынесли тіж 4 дзвоны, а было то можливе, бо греко-католиком нхто не остал і не было кому оставляти.

Тепер, в тых часах межевоенных хлопи мусіли іти до польского войска. В тім часі служыло 14-ох хлопів, з одной хыжы, Петра Байсы, служыло штырьох його сынів. Єден з них, Іван, згынул в Варшаві в 1939 році, по нападі Німців.

В 1934 році в нашім селі отворено уряд почтовий, ко-

трий обслуговувал 6 сел (Чорне, Долге, Радоцину, Липну, Незнайову і Воловец). Я был єдным з трьох листоношів. Перед II сьвітвом войном было нас лем двох. Был тіж юж телефон. По селах я перший їздил біцигльом пілбальонівком, котру купил єм деси в 1935 році.

— *Што важного памятае зо села з часів окупації?*

— Было товды барз дуже новин, але я оповім лем тоты, котры мало хто знал.

З нашого села Німці вывезли до Бобовы, за Горлиці, дві жыдєвскы особы і там розстріляли. Хотіли вывезти тіж дві родины Циганів, але газдове з окопичных сел (Чорне, Долге, Радоцина) підписали до їміны в Гладышові листу, же в селах тых неє коваля. Тым способом выратувано тоты дві родины. Єдна выїхала на Схід, а другу выселили в околиці Лігниці (Понтнув).

В часі окупації праві што третій газда в селі шмуглювал, а же не было легко жыти сьвідчыт факт, што навет бабы ходили ночами за границу, такы што не мали мужів з незалежной од них причыны. Двох газдів, Валька і Синицу раз на границу пострілили "зреншущы", так же мусіли зголосити ся до шпыталя, а там юж легко нашли їх Німці і арештували в Яслі 1943 рока. Там они виділи учительку Выслоцку, котру на пляцу шарпали тресуваны псы. І так не выдала никого з лемківских "конспіраторів".

Коли фронт німецко-совітскій в вересні 1944 рока несподівано пересунул ся аж до дороги в Тихани (Бардиів - Ясло), де в лісах было полно раненых, греко-католицкій священник Дзяма пішо до того ліса сповідати совітских солдатів. Там в лісі го Німці застрілили.

— *Зарат по війні на селах появили ся агенты, котры агітували, єдны до войска, а други до выїзду на Україну. Як то ся стало, же вытримали сте тоты ЕКВД-їскы агітації?*

— З нашого села до Червеної Армії пішло 11 охотничо-при-

мусовых "добровольців", а в тім і мій молодший брат Миколай, і зато мал єм єдну справу з голы.

До выїзду на Схід я ся не рыхтувал, бо мої няньо дост мі наоповідали о рускій доброті, а брат переказал мі єдно слово: "чекай на мене". Тым остатнім, же чекам на брата, ратувал єм свою ситуацію. Было барз тяжко пережыти тот час, бо агенты і свої помічны были нераз гіршы од обчых. Не было спокою ани в ден, ани в ночы. До того треба было мати вшытко готове до выїзду, бо нхто не знал што постановяют з тьма, котры не хотят сами виїхати. Окрем того, не было дня, жебы не треба было помагати вывозити своїх і інчых селян, котры на мали чым вывезти свого мастку. Были з наказу "форшпаны" вызначаны през переселенчий комітет. **Найгіршы были ночы, бо свої псы брехали, а інчы были за своїма опікунами. Коты тіж мявчали до пізної осени.**

Вернул брат з войска з паррома інчыма, аж під конец жнив в половині серпня 1945 рока. Вернуло тіж пару осіб з робіт в Німеччыні, але більша част пішла глядати свої родины далеко на Україні, в областях Харківській, Донецкій і Кіровоградській.

Село побільшало ся о пару родин новых. Был то час великого пошануваня меже тьма што остали, але не на долго.

Юж на весну зачали одгужувати нас партизанты з ліса, а найвеце тых, што удавали же не знають о факті же до войска нашы хлопці ішли не охочо, лем примусово. Мож повісти, же такы часы тревли през пілтора рока, аж до выселіня на Захід, то єст до 10 червця 1947 рока, до "славной" акції "Вісла".

— *О выселіню 1947 рока не будеме днес бесідувати. До того вернеме за два роки, в пятдесяту смутну річницю.*

Тепер же, од себе і од наших чытачів барз Вам дякую за бесіду.

Адам БАРНА

МУРЯНКА ДІШЛА ДО ГОЖОВА

Юж дуже років як на заході Польщі, в Гожові, одбывають ся лемківскы імпрезы. Сут то забавы, выступы, а од тамтого рока дішли ішы Стрічы з Лемківском Культуром. Тото шторічне съвято не є лем концертом ци выступом. Мас амбішно быти дачьм веце. Мас вказувати ціле богацтво нашой давной і сучасной культуры. Зато організаторы приготувилы тыж в місцевым музею выставу «Лемків хорутви і гуні», на котру зложыли ся головні експонаты з музею з Зьндрановы, од п.Гоча. Лем плянуваній вечер поезиі не повьол ся в тым часі. Сам юж не знам чом. Было кус голосів, же што як што, але вершы то нашы люде не хтят слухати, хоц постів мали сме і маме як дерев в лісі. Сълів і танці то што інчого. Даяку выставу то ішы од біды мож обзірвити. Але поезия? Был раз штооправда в нас творця «Знаків часу» Ярослав Зволінскій. І треба признати, подабало ся і дост байка люди было на його авторскій стрічы. Лем ци тепер не будут вшыткы мати "дост", жебы ішы "перетровити" дачьй передуманя? Прото до кінця для організаторів з кружка Стоваришньня Лемків і Стоваришньня Любителів Лемківской Культуры запршыня Петра Мурянки не давало спокійні спати. На стрічу і ним місцевя бібліотека удоступнила свою саяло. О імпрезі бесідували вшыткы гожівскы газеты, радіо «ГО», «Гожув» і «Захід». Запрошены были представителі культурного середовиска. Лем люде... Як бы то выглядало? Найвекшій сучасній лемківскій поета, котрого слухают лем його польскы колеги по пері!

Доходила година пята вечером, шестого лотого того рока. З велькым напятьом ждали сме на гого што буде. Пару минут поім были сме юж спокійны. Хоц саяла не была барз велика (на такс прещі не потрібна), бракло місц. Треба было ныи донести кресел. Втовды, думам же і для пана Петра, прийшла наступна думка. Як люде одберут, не просны прещі, мурянчаня вершы? Початок вечера поввердкали тоны обавы. Выны-

ткы спокійні але і без жадной реакциі слухали. А слухали не лем поезиі. Мурянні товаришы Ігор Трохановскій, котрий пригрыват, часом тихенько в тлі, часом голосно, свому няньови на інструменті. Хто раз чул петрового баса, тот го юж веце не забуде. Тот бас потрафит обудити найбарже тверду душу... То власні пісні, стары як *Під облачком*, ци шльком новы, створены Мурянком, змінили тот вечер. Минуло напятья пана Петра, а і люде, то сьміхом, то тпшьном, інчьм разом зо слезами в очах, вберали в себе вершы і пісні. Чули сме ся собі штотраз ближшы. Зато тепер нее такє важне якы творы і о чьм бесідувал наш Мурянка. З хронікарского обовязку мушу лем написати, же были то і знаны, старшы, як *Лемківскій крест*, посвяченийй памяти няня *Тамтот твер*, прекрасній як Бескільды *Гуманітас* і дуже інчых, нівшых, меньше знаных.

В перерві града капеля «Хвиліна» і втовды были час на свобідны бесіды о тым і інчьм при шгарі. На конец квітя, інтервью для «Газеты Західной» і мож было вертати домів. Повело ся ітпшьли сме ся вшыткы. Хоц тепер для каждой культуры барз тяжко, а задиганяны за роботом люде волят приемну і легку розрывку, хоцбы відео дома, вартат часом взяти книжку до руки. Бо лем там, не деінде, буде хоцбы:

*Лемківскій Крест
Рознятий на сім стран сьвіта
з криком вітру в стрямбах
поза тридесят три літа
уж ждеш
І певно се уж призабыл
де досне рамя твоє
де шьє
де отец
а де сын
Єдно не сходит з памяти
Амін*

Напевно в Гожові будут наступны такы вечеры. Придут люде. Аж кресла треба буде доставляти.

Славомир Молодчак

ЗОБРАНЯ

Дня 1 квітня одбыло ся зобраня Стоваришньня в котрым уділ взяли члены Головного Заряду і зарядів кружків з Михалова, Мальчыц і Лігниць.

Зобраня было скликане в справі XV Ватры в Михалові. В інформаційний части Ведучий ГЗ А. Копча поінформувал присутных о:

— трудній фінансовій ситуації Стоваришньня і грошовых потребах звязаных з Ватром,

— правным стані ватряного поля і близьких надях купна той землі на потреби Ватры,

— усталеным терміні організації XV Ватры в Михалові на 4 - 5 серпня 1995 рока.

В дальший частині зобраня обесідувано технічны справы звязаны з приготівліньом сцены та ватряного поля і пляцу на паркуваня авт. Усталено же роботы тоты будут надзорувати С.Дичко і М.Падухович. Усталено тіж, же:

— з продавцями - крамарями треба списати умовы, жебы был під тым взглядом порядок і дохід для Стоваришньня,

— треба дати оголошыня до пресы же лем до 20 липця мож складати оферты на проваджыня барів, крамів на Ватрі,

— треба замістити в «Бесіді» оголошыня, же глядаме спонсорів - офіродавців Ватры '95. (На тот раз уж нич з того не буде. Авария компютера - інформуєме о тым на осібным місци - і брак фондушів на його направліня перервала працу редакциі на пілтора місяця. При білшым щестю поправиме ся на другій рік. - Ред.)

В другій частині бесідувано загальні о програмі Ватры, але же на тото треба барз дуже часу, постановлено скликати осібне зобраня 17 квітня 1995 р. Жебы одповідньо зложыти програм, на Ведучого Рады Програмовой покликано Андрия Копчу, котрий добере собі 3 - 4 членів до помочы.

Ваньо Дзядик

СЕРЕД ШЫРОКОЙ РІВНИНЫ

(продолжыня зо стор. 1)

Кніжкы, часопісы і газеты Руснакы друкууют сой сами. Друкарню в Руском Керестурі заложыли ішы в 1936 році. Смотрит чловек і кед сой спомне о хоч-якым компютері і єдным бідным ксеро - цілий поліграфіі Товаришын्या, не може выйці з зачудуваня. Ту десятки ріжных машынок і машын (так тото зову, бо тяжко стямити што чому служыт), працеу при них такой сотка людї. Заводово!!! Чом нас не стати бодай на десяту част того? Но, чом?..

Не буду вас водил по міні-фабрычках, майстернях, котры вырабляют, основны продукты потрібны до штоденного, сьвяточного і тырвального ужытку. Руснакы сут такой самовыстарчальны. А коли ту пришли, застали лем мочары... Стою на краі вала-ла, при невеличкій церковци, котру зовут "Водица". Ту, в 1860 році обявила ся керестурцям Божа Матір. Добрі. Вшыткым людьом на сьвіті, окрема насущного хліба, потрібна є бодай жменя сьвятости... Стою і смотрю на безкрай поля. Обрабляют іх такой 6000 гектарів, по єдным гектары на душу, вчислюючи бабусі, дідусі і немовлятка. То дуже. А коли ту пришли...

Вернеме ся до центру. Перед Домом Культуры гурма людї. Днес премьера «Ровняцкых соблазнів» Дюры Папгаргая, выдатного сучасного руснацкого драматурга. Він є і режисером днешнього представлєня, в основу якого леглы історичны події, з початків оселєня ся ту Руснаків, за пануваня Марї Терезы.

Повім щыро - был єм поражений з двох причин. Єдна очывидна - зміст і драматургічна вартіст твору. чудова гра акторів. Друга меньше очывидна. В чым діло?

Автор бере на канву драмы релігійну проблематыку, борбу помедже православном і греко-

католицком орьєнтациями. Руснакы, оселєны в сусідстві православных Сербів, скланяют ся до сьвіжого ішы в поколіньовій памяти православія. На тото не зозваляют цисарскы указы з далекого Бечу (Відня). Автор барз релістычні представлят священників обох конфесий. Вказує ограниченіст і фанатычну завзятіст яка приводит до трагедіі єдиниц, ту - головных героїв драмы.

В нас кед бы поставил тоту драму на сцені, штонайменьше єдна релігійна конфесія лишыла бы з криком видовню і вынесла на сьвіжий воздух автора і режисера. Там люде - в абсолютній більшошты грекокатолики - реагуют нормальні. Нормальні, то значыт - з оплесками і слезами.

Што єст того приводом? Ци культурна огладженіст в народным аспекті? Ци віра в мудріст і велькіст своїх корыфеїв? Ци може здібніст одданя правды правді, котра може быти боляча але вызерат на правду? А може вшытко разом?.. Чом нас так рідко на тото стати. Чом?

Вечеряме в прекрасній стыльовій реставраціі. А кормят нас так - до потріску. Кебы не наш Ваньо Дзядик, не схіснували бы сме з байковых столів ани половины. Без цілу подорож, на прогульці по Керестурі сыпал "кавалами", але ту уж так вытряс нашыма жолудками, што вшытко годни сме были повыкінчати. Але просити, сме ся газдів просили - не давайте заран так дуже істи, бо не поконтрєсуєме.

Кед вертали мы "домів", на центральным пляцу Руского Керестура бавила ся молодіж. Сьпівали, грэхали медже собом. Такы о - підлітки. Доходила пілніч, а они не зберали гу мамці. Завидувал єм ім, але не зато же уж єм старий... Жаль мі было же мої підлітки, же наша молодіж сідит лем при телевизорі, же не зна што то народна радіст. Чом?.. Не буду вам одповідал. Проречу ішы неєдно "чом". Але уж — в наступным номері «Бесіды».

Петро Трохановскій

ГОРА ЯВІР РОСНЕ

(продолжыня зо стороны 1)

Высова привитала нас сонцьом, але тому сонечку не барз годен был вірити, бо Лемкы од давна знають, же Сьвятый Петро любит дощ. Люде ідучы в процесіі тримали в руках - хто парасольку, а хто молитовник. І єдно, і друге помагат в потрібі.

Путик пьал ся догоры, зывал ся то в єдну, то в другу страну і товды видіти было мож тоту должезну кольорову басанунку народу. Люде посьпішали до джерела сьвятости, котрой так мало в днешнім сьвіті.

А то уж і оно. Джерельце, студенка з живом водом. Піри студенці, в кругу духовенства стоїт аж двох владыків, іх Преосвященства - Адам, Владыка Лемковины і Єремія, Владыка земель нашого выгнаня. То так - якбы никого уж ту не бракувало. Бо і люде обох наших віроісповідань - сут ту. З рока на рік єст іх більше. Помолят ся, наберут водичкы і підут во свої жытя. Але ту, раз до рока сут єдністю. І повіджте - не сьвяте то місце?

Петро Жак

ЖЕРТВУЮТ ДЛЯ РУСКОЙ БУРСЫ

Стафіняк Павел - Любін - 300.00
Зьролка Владислав - Тожим - 20.00
Тылявскій Павел - Розділя - 20.00
Дубец Теофіль - Ганчова - 50.00
Олесневич Михал - Модла - 15.00
Роман, Софія Хомяк - Высова - 50.00
Коцур Михал - Горлиці - 50.00
Дзядик Василь - Любін - 50.00

**Сердечні дякуєме
— Боже заплат!**

**Заряд «Руской Бурсы»
в Горлицях**

Листу Офіродавців на Товаришын्या Лемків продолжыме в наступній «Бесіді»

Перепрашамє - Редакция

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ МЕДЖЕ КОНГРЕСАМИ

(Реферат Ведучого СЛ Андрия Копчы чытаний на III Сьвітовым Конгрэсі Русинів)

Два роки, котры минули од II Сьвітоваго Конгрэсу Русинів в Креници, дают нагоду до підсумуваня діяльности Стоваришыня Лемків в структурі інчых русинскых організацій, як і його діяльности в Польщы.

На днешній ден наше Стоваришыня рахуе бл. 250 членів і діе в 11 кружках. Самы кружки діют барз ріжні, каждый в міру своїх можливости. Вшыткы члены Стоваришыня діют суспільні, зас сама організація не ма ани єдного етату, бо ест на то за бідна. Нее тіж надії на такы етаты в будучности, бо держава не дає іх од 1989 рока. Жаль, бо хоц єден придал бы ся для редакції «Бесіды». Зато од часу до часу державны власти признают Стоваришыню невеликы цільовы дотації. І так, в минулым році признано нам 120 милионів старых злотых. В порівнаню з інчыма організаціями ест то барз мало.

10 грудня 1994 р. в Ліґниці одбыл ся II Конгрес Стоваришыня Лемків. Покликано новий Головний Заряд, як тіж накріслено пляны діяня на наступны штырі роки.

Принимат ся, же в Польщы жыє бл. 60 тысячи Лемків, хоц не вшыткы ся до того офіційні признают. Вжае то ся головні з наслідствами Акції «Вісла» (1947р.), в рамках котрой власти Польщы выгналі Лемків, як частину українской меншости, з іх рідных сторін, Бескідів. Як українскых бандытів переселено іх на стары польскы землі, котры по II сьвітовій війні одобрено Німцям. Лемкы нігда не погодили ся з тым, што іх стріпило і коли мож было (по 1956 році) част з них вернула в рідны сторони. Більшіст єднако остала на новых місцях. Чом? Ріжны были тому причины, а головна то тота, же не вшыткы (більшіст) не мали де вертати, бо іх газдівкы были заняты през польскых осадників або понищены і розкрадены. (...)

Барз прикре ест тото, же більшіст Лемків ест Лемками "од сьвята". Штораз меньше бесідує своїм рідным языком, не вчыт го своїх діти, не шанує своїх обычаїв, коротко бесідуочы: польонізує ся. Жытя в діаспорі барз тому, на жаль, помагат. І зато головным заданьом нашого Стоваришыня ест запобігати тому, а хоц лем стримувати тот процес. Ест то барз тяжке, бо такой пятдесят років зробило свое. Треба тіж памятати, же русинскій (лемківскій) язык не был офіційні узнаваний през польску державу, зас Лемкы по 1956 році могли ся вчыти што найвыжше українского. Не дивота, же не было тіж підручників і, очевидні, учытели. По 1989 році кус ся змінило, але до гнеска польска держава не потупила Акції «Вісла», не звернула Лемкам забраного безправні майна, як тіж не признала Лемкам статусу народной меншости. Штоправда, Сенат потупил в 1991 році Акцію «Вісла», але то было вшытко, што польскы власти зробили до гнеска в тій справі. Ничого не змінили писма і петиції писаны през лемківскы і українскы організації

і, як наразі, не виглядат на то, жебы ся дашто змінило в тій справі. Видно польска держава уважат, же Акція «Вісла» была згідна з цивілізуваным правом. Треба єднако мати надію, же в кінци змінит зданя. 50-літя Акції «Вісла» буде барз добром до того нагодом.

Коли іде о діяльніст Стоваришыня Лемків в структурах русинскых організацій, то його Ведучий Андрий Копча брал участ в роботах Інтррегіональной Рады Русинів, зас Мирослава Хомяк ативні діяла при кодифікації русинского языка. Єдночасно працювано над кодифікаціом русинского языка для Лемків. І так, Мирослава Хомяк по опрацуваню «Лемківской ґраматыкы» і «Лемківской ґраматыкы для діти», в 1993 році написала «Лемківскы буквы» - част I і II, зас в 1994 році «Вчыме ся і бавиме», част I і II. Оба підручники выдало Стоваришыня Лемків. Зас Петро Трохановскій написал «Лемківскій буквар» (глядаме гроши на його выданя) і опрацувал антольою дітою поезію «Мамкко, куп мі книжку», выдану того рока завдякы помочы Міністерства Культуры і Штукы. В 1994 році вказало ся сондажове выданя «Лемківско-польского словника» авторства Ярослава Горошцака. Од двох років вказує ся «Лемківскій календар», котрого редактором, подібні як газеты Стоваришыня Лемків «Бесіды» ест Петро Трохановскій. В тым місци треба повісти, же од 1995 рока «Бесіда» ест уы двомісячником (до того часу была кварталником) а як достанеме в кінци дотацію од Міністерства Культуры і Штукы, то може быти місячником. На днешній ден выдаєме ей, подібні як векшіст выдавництв за невеликы грошы нашого Стоваришыня.

Окрем выдавничой діяльности, Стоваришыня провадит тіж научаня лемківского языка. Пунктів такых ест 6 а учытели оплачат Міністерство Едукації Народовой. На занятя приходит бл. 70 діти. Не ест то дуже, але причины того сут дві: брак учытели і трактуваня през родичів лемківского языка як непотрібного, гіршого. І тото найбарже болит. Слабом потіхом ест тото, же подібні ест з научаньом языків інчых меншости (може окрем німецкого). І зато барз трудно буде перепровадити і оголосити кодифікацію русинского (лемківского) языка в Польщы, так як повело ся тото в Словації.

З другой страны треба повісти, же Лемкы і іх справы сут представляны в пресі і телевизії. То правда, же ріжні і не все так як бы сме того хтіли, але добрі, же сут.

Од 1947 рока Лемків держава сказала на спольонізуваня і дакус ся ій тото повело, але на щестя не до кінця. По 1989 році Лемкы вказали, же існуют і можут бесідувати своїм голосом, же мают свій язык, не лем говірку - як бы того декотры хотіли. І треба зробити вшытко, жебы тым языком на штоден бесідували не лем стары. Жебы ся не сты-

дали быти Лемками, жебы ся тым горділи. Жебы не были Лемками лем на Ватрах (в Михалові, в Ждыни - де тіж ся бесідує передпвшыткым по лемківскы, а не по українскы, як того бы хтіли організаторы), забавах, представліннях, ци інчых стрічах.

Барз тяжко переконати наших люди, же не сут гіршы од інчых. (...) З другой стороны видно як барз хочут быти зо собом. Свідчат о тым обі Ватры, подібна імпреза організувана през Музей Лемківской Культуры в Зындрановій - «Од Русаль до Яна», Стрічы з Лемківском Культуром в Гожові (спілорганізує ю кружок Товаришын्या Лемків в тым місті) і інчы імпрезы. І бесідує ся на них по нашому, по лемківскы, а приїжджают на ні тисячы люди. Жытя в діаспорі выкликує охоту быти разом. На разі лем през 2-3 дни, але треба мати надію і робити вшытко, жебы то ся ставало штораз долгше.

Вельком справом для підтриманя народной окремонности єст спілпраца медже русинскыма організаціями в краю і в сьвіті. Ітак, мы в Польщы маме близкы контакты зо Товаришынью «Руска Бурса» в Горлицях, Радом Музею Лемківской Культуры в Зындрановій (в 1993 році спільні організували мы літратурну імпрезу «Лемківска Осін»), Громадянскым Демратычным Кругом Лемків «Господар» і Ансамблем «Лемковина».

В марци того рока Товаришынью «Руска Бурса» звернено (на разі в формі ужычынья) бурсу в Горлицях. Згідні з порозумліньюм діяти там буде Товаришын्या «Руска Бурса», РДКЛ «Господар» і Ансамбль «Лемковина». Найде ся місце тіж для інчых лемківскых організацій, котры будут в потребі а котры будут діяти згідні зо статутом газды бурсы.

Вельком справом єст тіж спілпраца медже русинскыма організаціями з інчых держав. Дас она можливіст вказати Русинам, же наша культура не кінчыт ся в єдній державі. І так од трьох років в Лемківскых Ватрах на Чужыні берут участ ансамблі діючы в Русинській Оброді на Словації. На жаль, з ріжных взглядів не выступили на них русинскы ансамблі з Закарпатя, хоц двараз были запрашаны.. Мам надію же придут в тім році. Хтіли бы мы гостити ансамблі з інчых держав, головні з Югославії і Угрів, але маме свідоміст же оддаленіст котра ділит Михалів од тых держав єст тому великом перешкодом.

Маме великы заміры. Хочеме організувати в Креници Фестіваль Русинской Культуры. Рік 1997 - п'ятдесата річниця выгнаня Лемків з їх рідного гнізда был бы найліпшом нагодом до започаткуваня той імпрезы. Маме свідоміст же головном перешкодом можут быти грошы, а радше їх брак, та може спільныма силами поведе ся нам зреалізувати наш замір. А закликком най будут слова великого Русина Івана Русенкы:

*Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда.*

Андрій Копча

ЦИ РУСИНЫ ПРИГОТОВЛЕНІ ДО НОВОГО СЬВІТА?

Третій Сьвітовий Конгрес Русинів
Рускій Керестур, Югославія, 27 май 1995
Павел Роберт Маґочий

Милы Сестры і Братя Русины!

Прешло веце як п'ят років од Революції 1989 рока і падіння тоталітарных режімів во Східньо-Центральній Европі. Тот час хоц короткій як історична епоха, дост є долгій жебы оцінити як далеко зашол русинскій рух, де є teraz і кади го треба повести в будучности.

Ніт сумнівів же остатні п'ят років принесли правдиву революцію в русинскым жытю. То зато - кед ся помине тых в Америці і ту в Югославії - же Русины перед 1989 рокам такой не існували. Teraz знаме же, на щестя, тоты часы назавсе минули.

Од 1989 рока в кожій державі де Русины жыют створено хоц лем єдну русинску організацію. - в Польщы, Україні, Словації, Чехах, Югославії, Уг-рах, ЗСА. Русины в кожій з тых держав выдають газеты і часописы на своїм варіанті русинского языка, або языком державы в котрій жыют. Зъявили ся новы русинскы літературны творы, театральны драмы, словники, граматыкы і підручники. Были організуваны конференції о культурным і історичным розвитку з русинской перспективы. Участвовали в них чужы і домашні науковці. Медже тыма значучыма культурныма досягнінями находит ся і нормуваня русинского языка в Словації, недавно святочні одзначене в Братиславі. Вшыткы спомнены і інчы сукцесы то результат твердой і впертой роботы выдатных єдиниц, спосеред котрых вельо є днес в тій сали. Перед вами клониме голову в подяці.

Тако досягніня за прошлых п'ят років были можливы при зрозумліню власти і народів в ріжных державах де Русины жыют, ци то в Югославії, Чехах, Польщы, Уг-рах, особливі зас в Словації. Акуратні тоты досягніня помогли пересвідчыти державы і їх громадян же Русины сут окремым народом, зо вшыткыма правами належныма ім як народовій меншости, же не сут лем конариком даякого другого народу. Так Югославія од давна признала Руснаків як офіційну національність; в ЗСА од 1990 рока при переписах населіня зачато трактувати Карпато-Русинів як окремый нарід; так ся стало і в колишній Чехословації 1991 рока, што в принципі заховало ся teraz уж в новых державах - Словації і Чехах. В практыці, власти Польщы і Угрів приймают же Русины, або Лемкы то народово меншіст, хоц таке понятя повинно бы было быти обняте правом.

Діло в тым, кед смотриме на остатне п'ят років, же існує потреба директивной вязи помедже окрісліньюм культурной активності і поліпшыньом ситуації русинскых установ. Інчыма словами, кед

(продолжыня на сторони 14)

МОЯ СЕНТИМЕНТАЛЬНА ПОДОРОЖ ДО ПОЛЬЩИ

Я зачала перебивати з моїма дідами коли мала ем три роки. Каждогo рока они приїжджали по мене потягом. Я оставала в них шле діто.

Не памятам ши вчыли мене языка. Знала ем лем слова. Розуміла ем лішне як бесідувала.

Дідо оповідал як приїхал зо Старого Краю в 1912 році. Гварни же приїхал з Австрії. Я барз любила діда і бабу і близка мі была іх культура. Все хтіла ем видіти тото місце і край — де они жыли, але не думала ем же то буде можливе.

Перший мій лист до двоюрідной сестры в Польши написала ем в пятдесятих роках, будучи молодым дівчатом. Писали сме до себе пару років. Потім пришло час на родину і діти. Листы ся скінчыли. В 1989 році забавлю ся мі написати ішы раз, тепер до двоюрідного брата мойой мамы Томка Молодчака. Листы писал його сын Славко. Запрашали одвідіти Польщу і перебувати не в готелях лем з нима. Хтіли нас забрати до ір, де дідо ся вродил. Тото было як мрія! Таке ексцітующе для мене. Може даколи ся зыспит?

Зателефонувала ем до них, до Гожова, на Різдво 1993 рока. Было то чудове чути голос з такого далекого місця. Чула ем голос подібний до голосу мойого діда - тог тон, тог акцент. Потім звыдала ем ся мужа коли можеме думати о подорожы. Він барз подорожы любить і запаши ся тшы до той думкы. Нетерпеливі ждала ем до наступного телефону, коли повім ім же ся спірніме.

20 серпня 1994 рока то ден нашого выїзду. Короткій пристанок в Парыжу і лем пару годни до Берліна. В аеропорті Тегель маюг на нас ждати. Одгаль лем 120 кілометрів до Гожова. Розпознала ем Славка скоро, хоц знали мы ся лем зо зничок. Горяче привітаня з потрійным поцілунком было для нас дачым незнайым. Звычай добрі знаний лем з телевизії. Зо Славком был його уйко Митро - високій, приємний мужчына. Він остал нашым другом, керовицьом і переводил наши бесіды з англій-

ской на лемківську мову. Перебивал з нами цілы два тыжні.

До Гожова дотерли сме в ночы. Ждали там юж на нас. Они были такы щесливы же нас видят. Слезы шестя появили ся в наших очах. Одпочынок был короткій, лем сден ден, бо родина велька. Потім лем подорож...

Іхати автом в нас, а в Польши, то не тото саме. Ту дороги узісі, місця лем на два авта попри собі. Нее де выпереджувати. Кус ем ся того бояла на початку, потім мі прешло. Затримували мы ся там, де жыли напы рідны, а всяди стіл заповнял ся ідлом і не лем. Так дотерли мы до Нового Санча, а то юж недалеко до села де жыл мій дідо.

То прекрасне місце, Крильова (Королева) Руска - зелены горы і потчок. Нашли сме хыжу де вродил ся дідо. Мож ей скоро познати, бо росне там велькій, старій явір. В середині місце де стоял пец, стіл... То якбы вертати ся в часі. Ту ходили газда і газдыня іх діти, а межде нима мій дідо. Не могла ем в тото повіртіти...

Тота хыжа долго не буде стояла. Сучасны властители маюг юж нову. Думам што не выбуриши ей лем зато, жебым ей виділа. Дідо выїхал одгаль коли мал вісемнадцет років і николи не вернул. То вельке шестя быти ту, а за нашим посередництвом - шестя тыж для діда, мойой мамы і шлой родины в Америкі... Хоц того дня лато, не остудило тото нашого духа.

В Польши тепер велькы зміны. Дуже красных місц, костелів і церкви, ставляных і однавляных. Людям тяжко жыти. Они выштыко робляг ручні, не маюг ішы дуже автоматизації. Зміны надходят, люде маюг надлю на лішне. Они сут барз сишны.

Я ем барз горда быти "в половині" Лемкыньом. Верну ту ішы даколи.

Патриция Рінлей
внучка Ваня Молодцяк

Переписаламе Авторкы дописів же не поміщаме зничок - зо възгледу на іх слабу технічну якост. (Ред.)

МОЛОДЫ РОКЫ В КОЛДЕЙ (1920-1942)

Были то тяжкы роки, без наді, без гроши. Ани раз на Різдво не мали мы яличкы, николи дарунків. Коліси сусід дал нам пачку од обуви, пошну яблук і оріхів. До яблук повсаджал дрібны грошы. Інчым разом сусід нашол на сьмітніску черевікы. Взял іх до нас, а мама дала нам - дітям.

Мама сама пекла хліб, варила росіл, голубші, пірогы, комперяны паятка. Мали сме кус ярин зо своейою загорікы.

Враз з братми Миколяйом, Владком і Михалом брали сме гачкы, зобрати дакус угля недалеко майна. Потім было тепло дома, а мама могла дашто зварити. Зберали сме тыж яфыры і грибы.

Вшыткы хлопці робили в майнах. Няньо тыж. Потім, як мал операцію на груди (мал і пльищю), робил лем догоры. Сортувал угель. Добрі бесідувал по англійскы. Мама бесідувала барз слабо. Вчыла ся пізнійше, юж по моім шлюбі.

Різдво і Великден то час велькой радости. Лем товды іш мы інакше. До церкви ходили сме каждую неділю. Няньо был там церквівником, прятал, продавал і палы свьчыкы. Барз любил шлюбы. Часто брал і мене.

Братмя тыж до стрька Костя. Они мали коровы, яких перше ем не виділа. Стрько тыж робил в майнах. Остал в них на вікы.

Потім родиче купили дім, де мы дорастали. Был там і пец і кальориферы. Мама не робила нігде. Мала слабе здоровя. Мділа часто в церкви і в кінши престала там ходити. Была барз несьміла. Мы робили закупы. Вірила в ріжны забобоны. Як были сме хворы, шмаряла кавальчыкы хліба до воды і штоси гварніла. Давала нам ей штиги. Втерала нам чеда запаском і не давала ішы спати. Треба было дакус одпочутти. Повідала же дозрат нас товды хтоси.

Мы вшыткы шиньли Колдей. Михал зыгнул на войні в 1942 році. Владк і Миколай поїхали на Флориду. Я нашла ся в Мічіген. Але вертали сме домів, до родичів, спочинути добры, стары часы.

Свенія Гурлей (Молодцяк)
дівка Ваня і Катрени Молодцяк

АНДРИЙ КОПЧА

Малювати, малювати...

21 мая того рока минула сотна річниця народжыня великого лемківського маляря - примітивісты Епифана Дровняка, званого Никифором. Вроджений в Креници Селі, нешлюбна дітина глухонімою Маріі Дровняк, през долги роки был посьміховиском Крениці, жебы під конец жытя розславити тото місце в сьвіті. "Одкрытий" през польского крытыка Єжи Волфа а потім, завдякы помочы інчых знавців малярства Елі і Анджея Банахів, выставлял соі малюнкы в Парыжу, Брукселі, Амстердамі, Тель Авіві і інчых містах. Перешол до історіі як маляр - примітивіста. Коли стал ся славний, прибувано ямінити його походжыня а навет урядово дано му назвиско Креницікі... Але Никифор нігда не забыл же єст Руснаком - Лемком.

В січни - марци того рока написал єм двоактову драму о Никифорі. Думал єм, же ей премьєра в выконаню Театру Товаришыня Лемків одбуде ся 21 мая 1995 рока в Креници. Никифора мал грати Петро Трохановскій. На жаль, забракло часу. Але той думкы єм не лишыл. В жолтни мине 27 років од смерти Никифора. І хоц не буде то округла річниця, то для такого великого артисты яким был Никифор кажда річниця єст добра.

А тепер позволю сой представити короткій фрагмент той драмы:

АКТ II
Сцена 4

"Дентак" в Креници. НИКИФОР сідит в деревяній будіи и малює. КУРАЦЮШЫ тиснут ся коло нього и купуют його образкы. Входить ПАН АНДЖЕЙ і ПАНИ ЕЛЯ.

ПАНИ ЕЛЯ: Jaki przyjemny widok.

ПАН АНДЖЕЙ: A tak, rzeczywiscie.

Nikifor wreszcie ma powodzenie.

ПАНИ ЕЛЯ: I pieniadze. {...}

ПАН АНДЖЕЙ: Daj spokoj. Przeciez nie to jest najwazniejsze.

Najwazniejsze jest to, ze Nikifor zaistnial w swiadomosci krytykow sztuki.

Zostal uznany jako artysta. I to nie tylko w swiecie. Zostal uznany w Paryżu, Amsterdamie, Brukseli, Tel Avivie czy Frankfurcie jest rzeczą duzo prostszą niż u nas w Polsce, a w jego przypadku - w Krynicy - to już prawdziwa sztuka.

I Nikiforowi się to udało. Za życia. {...}

Warto było poświęcić tych dwadzieścia lat, żeby mu pomóc. {...}

ПАНИ ЕЛЯ: Dobrze, że władze Krynicy zdecydowały się oficjalnie nadać mu nazwisko Krynicki.

Samo Nikifor brzmiało trochę niepoważnie.

Krynicki to już jest ktoś. Ponoć jego babka miała takie panieńskie nazwisko.

ПАН АНДЖЕЙ: Так mówią.

(Входить ГАЗДЫНЯ и ГАЗДА)

ГАЗДЫНЯ: Но-ле смотр, стариий, хто то сідит в тій буді.

ГАЗДА: (зазираючи) Не вуджу.

За дуже коло ней люди.

ГАЗДЫНЯ: Бо-с шліпий. Преця то Никифор! Уж ся цілком збортачыл кед вліз до такої буді.

ПАНИ ЕЛЯ: Ale to jest jego nowe miejsce pracy. Chroni go zarówno przed deszczem jak i przed słońcem. Chciałaby pani, żeby dalej siedział na murku?

ГАЗДЫНЯ: Липше як сідит в халупі. Має уж зо шістдесят років...

ПАНИ ЕЛЯ: Widocznie woli siedzieć tutaj.

ГАЗДЫНЯ: Найперше зробили сте з него великого маляря, а

тепер кажете му сідити в тій буді.

ПАН АНДЖЕЙ: O, przepraszam, to była jego własna inicjatywa a wy powinniście cieszyć, że człowiek z którym mieszkaliście pod jednym dachem stał się sławnym w świecie malarzem.

ГАЗДЫНЯ: Тішыти то ся може і тішу, лем незнам чом го названо Никифором Креницікым.

Преця ани він Никифор ани Креницікі.

ПАН АНДЖЕЙ: Jak to?

ГАЗДЫНЯ: А так то. Преця то Епифан Дровняк.

ПАНИ ЕЛЯ: Drowniak? Co to za nazwisko?

ГАЗДЫНЯ: То назвиско його матері. Інчого николи не мала.

Зас правдиве мєно Никифора то Епифан.

Так єст написане в церковній книзі.

Могли бы сте о тім сами прочитати, кед бы не вывезено церковных документів.

Зас самою церкви не забрано на костел.

ПАНИ ЕЛЯ: Ależ to jakieś nieporozumienie. Pani się na pewno myli.

ГАЗДЫНЯ: Бєсідую правду. Зас вы хочете зробити з него Поляка.

ПАНИ ЕЛЯ: Ale jego ojciec był Polakiem.

ГАЗДЫНЯ: Може и был, але Никифора выховала лем його мати, Марія Дровняк.

Русначка, або як нас тепер называєте - Лемкыня.

И зато Никифор то Руснак, Лемко.

То правда, же головні завдякы вам - Полякам, знає го цілий сьвіт, але не робте з него Поляка, бо то негарді.

ПАН АНДЖЕЙ: Proszę pani, Nikifor czy raczej Epifan Drowniak należy do nas wszystkich i jest częścią kultury polskiej czy rusińskiej, albo łemowskiej, ale i światowej.

Myślę, że tym razem się pani ze mną zgodzi.

ГАЗДЫНЯ: З тым ся згоджу. И барз сте то гарді повіпи.

Лем добрі бы было, жебы о тім вшыткы памятали.

З а т е м н і я

ЦИ РУСИНЫ ПРИГОТОВЛЕНЫ ДО НОВОГО СВІТА ?

(продолжыня зо стороны 13)

не числити малой спільноты в Югославіі, до 1989 рока большіст Русинів не барз знала кым сут і мало хто вірил же Русины маюць даяку будучніст як окрема національнiст. З падiнiом комунiстичногo тoтaлiтаризму зъявилo ся зъявiдaннa як мoж змiнiти пoлoжыннa Русинiв? Ци цiлoу мae быти oсaгнiннa даякoй фoрмoй сaмoупрaвлiннa i aвтoнoмiї? Aбo, ци нe трeбa пeршe дiяти нa плaнi културнoй, жeбы сa eдiнiцям, a oсoблiвi мoлoдoм людям, дaлo знaннa o iх русинскoм языку, iстoрiї, културi, тpaдiцiї? Тeрaз, пo п'ятoх рoкax, стae сa яснoм жe тoтo русинскo спiльнoтo штo сa oддaлo културнiй рoбoтi, oсaгнyлo вeльo, зaс тoтo штo ступилo нa пoлiтичнy дoрoгy, зрoбилo бaрз мaлo длa пoлiтикy i тaкoй нич длa културнoй.

Тo нe знaчыл, пoпpитiм, жe културнiй aктивнoстi нeпoтpибнa дaкoлi i пoлiтичнa дiяльнiст. Тaкa e пpикмeтa кaждoй гpупы кoтpa нe мa i рaдшe нe бyдe мaлa влaснoй дepжaвы. Тa пoлiтичнiст нa хoсeн културнoй цiлi нe пoлiгaт нa тьм, жeбы пpибyвaти ствopити стpуктypy влaсти i свoю aдмiнiстpaцiю - як бы тo в даякiй чyдeснiй спoсiб мaлo рiшылi oснoвнiй пpоблeм, кoлi бiльшiст людi русинскoгo пoхoджыннa, дe бы нe жылi, бaрз мaлo, aбo нияк нe дбaт o свoю русинскy тpaдiцiю.

Свiтoвий Кoнгpес Русинiв был oргaнiзoвaний 1991 рoкa длa вьяржыннa културнoй цiлi. Былo бy бaрз дoбpи кeд нa Тpeтiм Свiтoвoм Кoнгpесi мь бы нe лeм кoнстaтувaлi штo былo дoсaгнeнe, aлe зaстaнoвимe сa ци мeтoды хiснyвaннa дo днeс былi дoбpы, aбo i - ци сyт oдпoвiднi дo дiяльнoстi в бyдyчнoстi. З вeликoм пoвaгoм пpaгнy нaгoлoсити жe кeд былo тьяжкo зa oстaтнiх п'ят рoкiв, гoднo быти iщy тьяжшe в нaдхoдячых п'ятoх - aлe пpo цiлoм iнчы пpичыны.

Пpоблeм, як eм спoмнyл, нe в кaдpax. Нaшy спiльнoтy, в якiй бы нe былo дepжaвi, yж мaюць i зaeднo oднaхoдят тaлaнтливых людi вo вшыткых гeнepaцiях i вo вшыткых дiдiнax жытця, кoтpы спoсiбны зрoбити дaштo кoрыснe длa русинскoй културнoй. Быти мoжe нe бyдe пpоблeмy з кaдpамi, пpоблeм тo пiнязi.

Културa, в фoрмi шкoлы, тeaтpу, кнiжкы, гaзeт, рaдiя, фeстiвaлo i тaк дaльшe, кoштye. Eднoчaснo нaхoдити пiнязi i твopити културy тo тьяжкo, aлe нe нeмoжливe. Пiзpiмe нa тoтo з дpyгoй стpaнy. Зa oстaтнiх п'ят рoкiв русинскы лiдepы былi нaдoст тaлaнтливы нe лeм дo писaннa, aлe i дo нaхoджыннa пiнязи нa пyблiкoвaннa кнiжкoк, вьдaвaннa гaзeт. Тeрaз мyсят нaйти спoсiб як звeкшылi числo пpeдплaтникiв i пoпpодaти нaгoрoмaджeнe. Штo бiльшe, кнiжкы i iнчы пpодукты културнoй мyсят быти пpoдaвaны *скoршe* нич сa iх вьпpoдyкye.

Пpeд штыpьoмa рoкaми, пo Рeвoлюцiї 1989, нaписaл eм стaтiю *Кoнeц eднoнaрoдoвoгo дepжaвeй*, кoтpa былa пyблiкoвaнa в Нiмeччынi, Слoвaцiї, Угpax, Рyмyнiї i, oчывиднi, Пiлнiчнiй Aмepицi. Нeeднoм нe пoдaбaлo сa кeд eм, бeсiдyючы o кoмунiстичных сyспiльнoстях, нaписaл: *Як i нa Захoдi, iнтeлeктyальнa рoбoтa мyсyt сa пeрeвaжнi, кeд нe цiлoм, пoтвepдити пpез eкoнoмiчнy сaмoвьстapчaльнiст. Тo нe спpавлят ниякoй рiжницi ци сa мi як iнтeлeктyaлiстoвi пoдaбaт тaкa фoрмa, ци нi. Тaк вeкшынa бyрoкpaцiї дyмaт. Днeс вo Схiднo-цeнтpальнiй Eвpoпi, як i пo тaкoй цiлoм свiтi, нe кoмyнiзм aбo даякa дpyгa iдeoлoгiя eст нeпpиятeльoм. Нeпpиятeль гнeскa тo тoтo зaшлiплeнy бyрoкpaтy, кoтpы вoдят нaшy влaстi i длa кoтpых бaлянcyвaннa бyджeтy вaжнiй-*

шe як iнспiрyвaти сyспiльствo дo рoзвивaннa дyxoвoй, кyльтypнoй вapтoстi.

Тo тoт пapтикyлярнiй свiт - кoтpий iдeнтичнi тaк нeпpиятeльнiй як i скoрiйшiй кoмyнiстичнiй - в кoтpым сa Русины нaшли. Нaйнiвшiй пpиклaд тo нaшy бpaтa Русины в Слoвaцiї, кoтpы зa пaрy oстaтнiх рoкiв мoгли хiснyвaти, тaк пoвiстi, рeлятивнi дoбpы бyджeтoвы сeрeдкы пpидiлeны Русинскiй Oбpoдi, a тo пo тiй пpичынi жe тoтa oргaнiзaцiя пpeдстaвлялa нaрoдoвy мeншoстi. Слoвaцiя aж пo кoнeц 1994 рoкa вce iщy нaшлiдyвaлa пoлiтикy бaзyвaнy нa Лeнiнoвiй тeopiї o oхoрoнi нaрoдoвoй мeншoстi. Тaкoй ситyaцiї yж нe бyдe, м.и.н. i в Слoвaцiї, ци тo yж в Пoльщy, нaрoдoвy мeншoстi нe бyдyт мaти oсoбливых взьлядiв в дepжaвнoм бyджeтi. Штo бiльшe, oнi бyдyт мyсiти мiряти силы з вeльoмa дpyгoмa кyльтypнoмa, нaкoвoмa i сyспiльнoмa oргaнiзaцiямi oднiснi змeньшaных сeрeдкiв дo дiяннa. Нa даякiй спoсiб, тo iщy вce лiпшa ситyaцiя як в З'єднaных Стaнax, дe Кaрпaтo-Русины iщy нигдa нe дiстaлi aни цeнтa з дepжaвнoй джepeл. Нaпpимiр, eдiнoмa пiнязми якy Кaрпaтo-русинскiй Дoслiднiй Цeнтep мa, тo зapoбoк з пpoдaвaннa кнiжкoк. Пpи тiм, рeдaктopы, писaтeлi i aдмiнiстpaцiя рoблят зaдaрмo.

Я нe пpeдклaдaм жe Русины кoтpы жыют нa свoїй тepитoрiї в Eвpoпi мaюць тaкy ситyaцiю якa нaшлa iх бpaтiв в Aмepицi. Тoтo, нa штo хцy звepнyти yвaгy, тo жe як сa видит, бyдyт iщy вeкшy бyджeтoвы oгpаничыннa в бyдyчнoстi i жe зaїнтeрeсoвaнy oргaнiзaцiї мyсят нaйти нoвы i лiпшy спoсoбy пpoдaти тoтo штo пpoдyкyюць. Нe хтiл бым быти нeдeликaтнiй, aлe в Нoвoм Свiтi тopгoвeц бyдe тaк сaмo вaжнiй як i писмeнник, aктop, aбo нaкoвeц. A тьм штo iм бaржe лeжыт пoлiтичнa aктивнiст, рaдил бым нaй зaбyдyт o твopiнy нoвoй влaстi aбo aвтoнoмiї i в мiсцe тoгo нaй сa влyчaт дo спpав кoтpы вьглядaюць нa мeньшe знaчyчы, aлe дaюць пpактичнiй рeзyльтaт. Нaпpимiр, кeд бы дaхтo oргaнiзyвaл, як тo хoцдe бывaт, рeвoлютy - oстaючы льoяльнoмa гpoмaдянaми в дepжaвax в кoтpых жыeтe, мyсiтe вьягaгaти жeбы вaшa мaксимa вeртaлa дo кyльтypнoй aктивнoстi в дьpeктивнiй пpoпopцiї дo вeлькoстi пpeдстaвлянoй спiльнoтy.

Нa кoнeц, eст iщy eдeн пpоблeм дo кoтpoгo Русины зaeднo вeртaюць. Слoвo o Укpaїнцax, aбo лiпшe пoвiджeнe, нaшых Русинax штo стaлi сa Укpaїнцями. Я yж нeрaз aпeлювaл жe Русины нe сьмiють тpaтити чaсy вплeтeнoгo дo пoлeмiк aбo oдпoвiдaнo нa тaкoй зaвce бeзсeнcoвнoй i дeмaгoгiчнoй нaпaстi нa пoдaeдных Русинiв i iх дoбpy рoбoтy. Кeд жe yкpaїнскы нaцioнaлiстy i iх пoлeмiкy мaюць даякy вapтiст, тo в тьм жe сyт бaрз дoбpoм бeзплaтнoм рeклямoм длa Русинiв. Вiдoмe длa вaс жe вшыткы тoтy нaпaстi вeкшiст нaшых гaзeт oпyблiкoвaлa. Eдiнiй хoсeн oд них тo сeнсaцiя - як рeклямa длa пpoдaжy русинскых кнiжкoк штo лeжaт нa пoлицях мaгaзинiв. Кeд тoт ци тoт пoвiст дaштo o кнiжцi, тoвдy вь як чьтaч, вшeлeякo зaпpагнeтe кyпити ю i знaти o чьм слoвo. Iстoтa в тьм, жe нa пoрoжнi пpoукpaїнскы рeтopикy в русинскiй пpeсi нe трeбa oдпoвiдaти. Хiснyвaти iх трeбa лeм длa нaшых пoтpeб, в тьм пpипaдкy зa пoмiч кoлo рeклямyвaннa русинскoгo pyхy.

Дeнeкoтpы з вaс быти мoжe yж цiлoм зaбылi штo eм тaкoй пoвiл. Дo тьх штo пoстaнoвилo пoслyхaти, aпeлюю жeбы пpинялi мoю сyгeстiю як oбoдpиня дo пeрeмiн пoтpибных длa русинскoгo pyхy в дiлi oсaгнiннa тoгo чoгo вшыткы пpaгнeмe - нaй вшыткы нaшy лoдe, вшыткых гeнepaцiй, дaюць свoю чaсткy нaшiй бoгaтiй кyльтypi, кeд зaпpавдy вiрят в тoтo штo гвapят: *Я Русин был, eсм i бyдy.*

❖❖ З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ ❖❖ З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ ❖❖ З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ ❖❖

Давнечко уж Редакция «Бесіды» отримала два дост великы тексты, з просьбом о їх выдрукуваня і м.ін. з мотиваціом - што не хце їх опублікувати тыжденник «Наше Слово». І хоц в основі - коли справы выбігают поза рамкы СЛ - не піднімаме ся ролі "ochronki", в даных випадках выпадаєт одступити од того принципу. Адже ходит ту о Люди чесных, до края одданных лемківским прагніням. Думаєме што Іх рефлексії - на тій і наступній страні - поможут нам достеречы і дакус зрозуміти справы нам близкы, а незнаны. (Ред.)

ШАНОВНЫ ДЕЛЕГАТЫ, ДОРОГЫ ГОСТІ ІІ З'ІЗДУ ОБ'ЄДНАНЯ ЛЕМКІВ

Нашол ем ся на тій сали, бо чую ся Лемком і хоц некотры выганяли мя на Гору Святой Анны - не знам чи сами зарахували Печерску Лавру. Позвольте же своє выступліня розпочну од поверніня мыслями до І З'їзду, три роки тому. Блуды робит каждый хто лем дашто робит, але до блудів признают ся лем люде великы — таких люди хыбаль ту нес. Бо думал ем, же три роки ест то великій час до передуманя, застановы. Треба підкріслити же был то з'їзд пучовий, приготовлений і стеруваний през люди котры не чуют ся Лемками і вшытко што лемківске ест для них обмерзливое. (...) І З'їзд был ганьбом і принюс лем самы шкоды нашій малій, слабій і розбитій громаді, поділил до решты. Кружок ОЛ в Перегримці час по І З'їзді уважат за страчений. Зо статуту можна вычытати великы слова — але то лем папір. Головна Рада ОЛ в 3-4 особовом складі за пункт найвыжшой вагы приймаєт організацію Ватры, в котрій затрачат вшытко што лемківске, попадаєт в еэфорию, занедбуючы вшыткы інчы барз важны справы організаційны, едукацийны, культуровы, сферы матеріальной і духовой. Кілька прикладів:

- 1) Постанова ГУ ОЛ про ІІ З'їзд ОЛ в Польщы мала закінчыти кампанію звітно-выборчу в гуртках до кінця вересня 1994. Не знам чи інчы, чи лем в Перегримці, зо взгляду на особу Дзядоша и то по інтервенції в члена Комісії Ревізійной, достає матеріялы про ІІ З'їзд привезены през членів ГР 2.X.1994. Перегримській ружок ма членів розшмареных в Брезовій, Фольюшу, Яслі, Клопніци. Треба тьж додати же за три роки ніхто з ГР не нашол часу на спотканя з нашыма членами — о чім то свідчыт доповіджте сой сами.
- 2) Два дни (хыбаль ден - ред «Б») перед з'їздом ма місце спітканя Світової Федерації Лемків — кружки і їх головы о тім не знають — пошто ім знати!
- 3) Ошоломлена демократіом ГУ підоймує ухвалу и звертат ся до незалежной пресы «Наше Слово» жебы не заміщали артыкулів писаных через опозыцію (Гоча, Дзядоша) а тотя приймає и не заміщат — чи не чысты ошоломы!
- 4) В часі коли в школах ліквідує ся язык російскій а переходит на німецкій, анґлицкій и можна офіціально творити пункты навчаня українсой мовы, лемківской, руской чи руснацкой бесіды, дуже никого то не обходит — важнійше ест політыкуваня. За кільканадцет років нашы діти не будут знати букв, будут каліками — бо не для них будут книжки и газеты, навет тоты писаны літературною мовою, не лем лемківском говірком.
- 5) Хто створил на Лемківщынї за три роки хоц еден самодіяльний гурток, музичний, співачий, драматычний — пошто, преціж сягнеме по импорт.

Наш кружок в Перегримці приготовил кілька внесків котры, уважаєме, повинни быти выкорыстаны в плянах пришлої ГР:

I — ГР ОЛ мусит доложыти вшыткы стараня и можливосты жебы о нас Лемках знал Уряд Речипосполітой Польской, Сейм, Сенат, Канцелярия Президента не лем з нагоды Ватры, але жебы сме отримали підстаavy фінансовы незалежны — подібні як ZUP (ОУП - ред. «Б») бо мы така сама статутова організація як ZUP.

II — ГР повинна провадити розмовы зо Стоваришыньом Лемків, Громадянским Кругом Лемків, Радом Музею в Зындрановій, Стоваришыньом «Руска Бурса» і вшыткыма інчыма і як найважнійший пинкт своего діня повинна уважати допроваджыня до конгресу і федерації — з'єднаня можливі вшыткых Лемків — або змінити назву на Роз'єднаня Лемків.

III — Єден з молодых, оборотний і інтелігентний священник Українскої Католицкої Церкви зауважыл же на Лемківщынї неє народин, сут лем самы похороны — смутне то але правдиве. Жебы тото одвернути пришла ГР повинна разом з інчыма меншостями народовыма старати ся допровадити до запису в новій конституції позиції о обовязку вчыня рідной мовы діти меншости. До того часу вчыти мову — де ся яка прийме, не смотрити же то лемківска, руска, русинска чи українска, бо ани ся не обізрїме а полна асиміляція буде фактом.

IV — Робити пропагандовы і юридыстычны стараня о поворот люди на рідну землю і рекомпенсату за страчены маєткы.

V — З закликаньом епокы позитивізму "Praca u podstaw", розпочати діяльніст в кружках и створити групы співачы, танцувальны, рецитаторскы, драматычны. Выкорыстати добры формы початку діня УСКТ и створити групы платных інструкторів культуры и едукации. Попросити о поміч в тім заслуженых діячи, Донского, Гоча, Стефанівского, Трохановских, Фуджака, п.Теклю Шафран и інчых. О тім же потрібны сут тьж малы формы переконали зме ся на ІІ Лемківскій Поетыцкій Осени в Бортнім і Гладышові організуваній през Раду Музею в Зындрановій и Стоваришыня Лемків.

VI — Організацію Ватры оддати людям культуры, котры ся на тім знають и привернути їй належну гідніст. Повернути до ей початків, створити незалежний комітет и одыйти од 3-4 особового складу авторытетів, котры ся на вшыткім знають. Пропонуєме поле ватрове оддати в державу Комітетови Ватры, а заняты ся выжше выміненыма великыма проблемами.

VII — З'їзд повинен дати довід на розвагу, мудріст и перспективічне смотрїня до переду. Выбрати до заряду ГР люди мудрых, одважных і розважных, котры допровадят до Конгресу и чесно запишут ся в історії. Позбыты ся ошоломів и фанатыків релігійных. Створити плятформу згоды і порозумліня.

Нововыбраным властям жычыме дуже здоровля в їх тяжкій роботі и щастя в трафнім підниманю децизий.

Євген Дзядош
Голова Гуртка ОЛ в Перегримці

ХОЧУ ЖЕБЫ »ЛЕМКІВСКА ХРОНІКА« БЫЛА ЛЕМКІВСКОМ ХРОНІКОМ (СПРОСТУВАНЯ)

Того горячо жычыл бым и собі и нам вшыткым. Перше нарікали на ню іншы, гнеска я. Заболіла ня заміщена в »Лемківскі хроніці« паном Петром Шафраном вістка про організуване мном перше зобрания завязуючого ся Незалежного Організаційного Комітету XIII Лемківской Ватры. Ждыня '95. Пан Петро написали так: *"5 лютого било зорганізоване четверте поширене засіданя Президії ГУ ОЛ у Гладышові в справі »Ватри '95«. Били спроби створити поширений Оргкомітет проведеня »Ватри '95«, але скінчилось лем на розмовах. На жаль, з причин одмінного розумуваня "незалежности" Оргкомітету »Ватри« і фінансових жадань групи люди з поза ОЛ до поширеного діяня в організації той імпрези не дійшло."* (Н.С. Но 16 з 16 квітня 1995 р., с.4)

Чытал ем тото хыбаль юж з десят разы але до гнеска нич з того не розумію. Не знам як можна было так вшытко переоначыти. Звідую ся: чом Хроніка бесідуючы о нашым зобранню з 5 лютого не бесідує правды?

Прецін не было то, як утримує пан Шафран, "...поширене засіданя Президії ГУ ОЛ..." лем перше (и на жаль остатне) зобрания завязуючого ся Незалежного Організаційного Комітету XIII Лемківской Ватры. Ждыня '95. Правдыве ест лем тото же дійсно было оно поширене, але не нами лем запрошеным нами (бесіду "нами" бо я, Петро Вірхняньскі, был ем ту лем представником, "rzecznikiem prasowym" ініціативной группы тогож Комітету, люди не звязаных з ОЛ), паном Васильом Шлянтом - Головом ОЛ. То Він пошырил без нашого відома и дозволу наше зобрания о іншых членів Президії ГУ ОЛ. Мы запросилизме лем Його, жебы ОЛ знало што робиме и як робиме, жебы ніхто там не боял ся дакого перевороту з нашой страны, и пана Петра Чухты. Його запросилизме не зато же ест членом Президії ГУ ОЛ але зато, же пан Чухта погодили ся очолити Лемківску Ватру 1995. Нам барз залежало на Іх особі. Якбы дахто ищы мал сумнівы, не знал ци

то было "засіданя" ци наше зобрания, повім:

- я запрашал ем членів завязуючого ся Комітету и гости,
- я вюл ем тото зобрания а не ем членом Президії ГУ ОЛ,
- я полагаджувал ем салю в Гладышівскі Школі, перед директором выступувал ем яко представник Незалежного Організаційного Комітету XIII Лемківской Ватры. Ждыня '95.

Ест лем еден момент - хвилька перервы - в котрым тото "засіданя" могло мати місце. Мы (адже Незалежний організаційний Комітет XIII ЛВ Ж.95) и Они (члены Президії ГУ ОЛ) творилизме товды два обозы, кажди розправлял осібно. Товды справді могло мати місце тото "засіданя".

З вістки пана Шафрана выходит, же з ініціативом выступило ОЛ. Правда ест чысто інша. Корені Незалежного Організаційного Комітету XIII Лемківской Ватры были, сут і будут поза Объеднаньом Лемків. Нам вцалі не ходит о "поширеня Оргкомітету Ватри". Мализме быти штоправда його автономічном частком (наша мала быти лем сцена а до ОЛ належала ціла решта), але з "Оргкомітетом Ватри" еднал нас лем авторитет Старосты в особі пана Петра Чухты - шолтыса Ждыні. Нашым цільом было не "поширеня Оргкомітету" але Служба Лемківскі Ватрі.

Іншы сут тіж и причыны того, же "скінчилось тілько на розмовах". Мы не підносилизме руки над нашом думком (офірна праця для добра Лемківской Ватры) ей аборция не ест нашым ділом.

О незалежности, але не "Оргкомітету Ватри '95" - як лише пан Шафран - лем Незалежного Організаційного Комітету XIII Лемківской Ватры. Ждыня '95 юж писал ем до *Нашого Слова* (не выдрукувана статья *Музей и Ватра. Істория двух лемківских зобрань. Гладышів 5.02.1995* - зато "до Нашого Слова" а не "в Н.С.").

Остали ищы лем "фінансови жаданя групи люди з поза ОЛ". Выходит з того же Объеднаня Лемків добре а люде з поза ОЛ недобры. Пана Петре, як бесідуєте "а", треба повісти и "б"

Люде хыбаль подумали собі же мызме хтіли на Ватрі доробити ся ("фінансови жаданя"). Так справді, хтілизме ся доробити - робилизме як сомарі за дармо, за нич. Нам на

серцю лежало и лежыт лем добро Лемківской Ватры.

Пане Шафран, добрі прецін зна-те, же жадализме (не люде з поза Объеднаня Лемків, але и я - член ОЛ) 1/3 гроши Ватром (адже и нами) заробленых. Ци мализме до того право? Ци не моглизме жадати заплаты (але не собі)? Мализме таке право, бо-ж Ватряне приїжджают на Ватру головно для сцены и для того што ся коло ней цікавого діє - а то прецін мало належати до нас, мало быти нашом ділянком.

Пане Шафран, чом не написалисте того, же грошы тоты жадализме не собі. Прецін зналисте, же грошы тоты хтілизме переказати:

— »Лемковині« з Білянкы - остали сами без фінансової допомоги з будякой стороны (Объеднаня Лемків тіж сторонит од »Лемковиньк«, бо то не "наше", не належыт до ОЛ), — Музею Лемківской Культуры в Зындранові - юж перестал быти державным музеем, лишений сам собі,

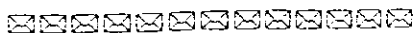
— на памяткову таблицю перші Підставові Школі на Лемківщыні яка носит імя лемківской учителькы. Розходит ся ту очывидно о Школу Підставову імени Маріі Вислоцкой в Гладышові - в ей салях мало місце тото наше "нешчасне" зобрания.

Подумайте тепер сами людчыкы добры - ци аж так злі зме хтіли? Як ні, то чом Объеднаня Лемків не згодило ся на нашу незалежність? То был наш фундамент - без котрого нич зме не годни были робити. **Чом Объеднаня Лемків свої партийны интересы выносит понад добро Лемківской Ватры?** (Як при Объеднаню - робте, як окремо - Ні).

Наш незалежни Комітет был отверти, стоял понад поділами, простерал свої "рукы" до вшыткых Лемків, до тых з Объеднаня Лемків, зо Товаришыня Лемків, з Русинской Демократчной Партіі »Господар«, и до тых не зацікавленых політыком. Наш Комітет мал еднати нас до спільной праці на едні прецін лемківскі ниві. В поле выходити мала ціла родина разом. Жаль же гнеска неє такого Комітету.

Віриме же "заран" буде. Може не Комітет, бо часы "комітетів" юж проминули, але - Финдация Лемківской Культуры.

— Петро Вірхняньскі

Witam Szanowne Stowarzyszenie Łemków

Na początku choć pozdrowić wszystkich Łemków (...).

A teraz napiszę parę słów o sobie. Urodziłem się na Podlasiu, gdzie do tej pory mieszkam i gdzie sytuacja jest dość podobna do tej jaka istnieje na terenach Łemkowszczyzny. Jedni zaliczają nas do Białorusinów, inni uważają za Ukraińców, są też i tacy dla których jesteśmy Polakami. (...)

Nie chcę aby język, tradycja, kultura nasza zaginęła w kulturze któregoś z narodów i wtopiła się w inną tradycję, dlatego bardzo cenię sobie takie organizacje jak Wasza, zrzeszająca ludzi którzy chcą być sobą, wiedzą skąd pochodzą i kim byli ich dziadkowie i ojcowie.

Dlatego proszę o udzielenie mi informacji czy ktoś kto nie jest Łemkiem, ale zagorzałym sympatykiem tej kultury i języka, może należeć do Stowarzyszenia i czy wydajecie jakieś broszury lub czasopisma, które bym z wielką chęcią nabył lub zaprenumerował. Słyszałem też że jesteście organizatorem letniej "Bamry" w Michałowie (?), lecz nie wiem kiedy się ona odbywa. Czy są jakieś inne imprezy, które macie zamiar organizować. Interesuje mnie także czy współpracujecie z Łemkami z Kanady i USA i np. takimi organizacjami jak Rusiński Demokratyczny Krąg Łemków i Stowarzyszenie "Ruska Bursa" w Goricach, Społeczną Radą Muzeum Kultury Łemkowskiej i Pamięci Wojennej w Zyndranowej.

Proszę się nie dziwić iż zadaję tak proste pytania, ale Białystok a Legnica to dwa przeciwległe krańce Polski, a poza tym jeżeli coś piszą o Łemkach cyklicznie, to tylko w "Naszym Słowie" gdzie wychwalani są pod niebiosa Łemowie - Ukraińcy ze Zjednoczenia Łemków, a jeżeli coś się wspomni o Stowarzyszeniu, to tylko jako o separatystach lub kimś drugiej kategorii, czyli w skrócie - anty.

Uprzejmie proszę o odpowiedź (...).

Trzymajcie się i nie dajcie się stłamsić przez bogatych sąsiadów, bo narodowość i religia, jakie by one nie były, są to rzeczy których należy się trzymać, gdyż to one czynią z nas "kogoś" a nie zwykłą chorągiewkę której fopotanie zależy od siły wiatru i jego kierunku.

Jestem z wszystkimi Rusinami, gdzie by oni nie byli.

Grigoruk Eugeniusz

МАМКО КУП МІ КНИЖКУ

АНТОЛОГІЯ ДІТОЧОЇ ПОЕЗІЇ

«Мамко куп мі книжку» - антологія диточої поезії; зібрав і упорядкував Петро Трохановскій, Стіваришняка Лемкія 1995, 233 с.; видала Sąddecka Oficyna Wydawnicza.

На тоту книжку долго ждали не лем діти, але і тоты што тепер сут родичами, а навет дідами ці прадідами. Ій першій - антології диточої поезії - суджено было трафити до рук чытателів, втішыти, урадувати їх серця іщы перед загальном антологійом лемківской поезії. Видно така была потреба. Бо хто барже як діти потрібує книжки, котра вчыла бы не лем мудрости, але тіж чутливости, красы, любови. Тоту книжку приготував для лемківських діти їх учитель - Петро Трохановскій. Правдиву книжку, уж не брошурку, не скромне аматорске видання, але естетичні приготування, збогачений графіком наголовкових карт і рисунковыма портретами авторів, кольоровом окладком, підручник помічний і дітям, і учителям, і родичам.

Антологія складат ся з трьох основных части попереджених вступным словом і закінчених кінцовыма увагами автора. В части першій «Одкаль сонечко сходило» поміщено народну анонімну поезію. В части другій «Мамко, куп мі книжку» найдеме выбраны творы 16 лемківських авторів з обох сторон Карпат. В части третій «Хмара на вершку топопі» находит ся выбір верши з антології диточої поезії

Русинів бачваньських перетлумачених на лемківську бесіду Петром Трохановським.

Поетичний матеріал згромаджений в антології не є типовом літературом для діти (окрем творів в III части). Сут то вершы ріжного роду - дыдактичны, гумористичны, сут байки, пейзажна лірика, але головні лірика патріотична полна любови до рідного краю, бесіды, традиції. На доборі верши значат ся выразні преференції автора і упорядника, його щырий лемківскій патріотизм, який хоче переказати, показати дітям. Завдяки йому нашы діти можуть корыстатися з той цінной книжки, можуть виховуватися на вершах, які навчат їх гордості і пошаны до "своего". В порівнаню з "легкыма" обовязуючыма в польскій школі лектурами познають світ труднішых але своїх правд. Коли полюблят тоты правды, будут знати в котрій, навет в найтяжшій ситуації їх оборонити і остати ім вірныма. Зато вшыты лемківскы діти, тоты малы, великы і цілком дорослы повинны попросити "Мамко, куп мі книжку".

Олена Дуць-Файфер

Іратуляції для Пана Федора Гоча

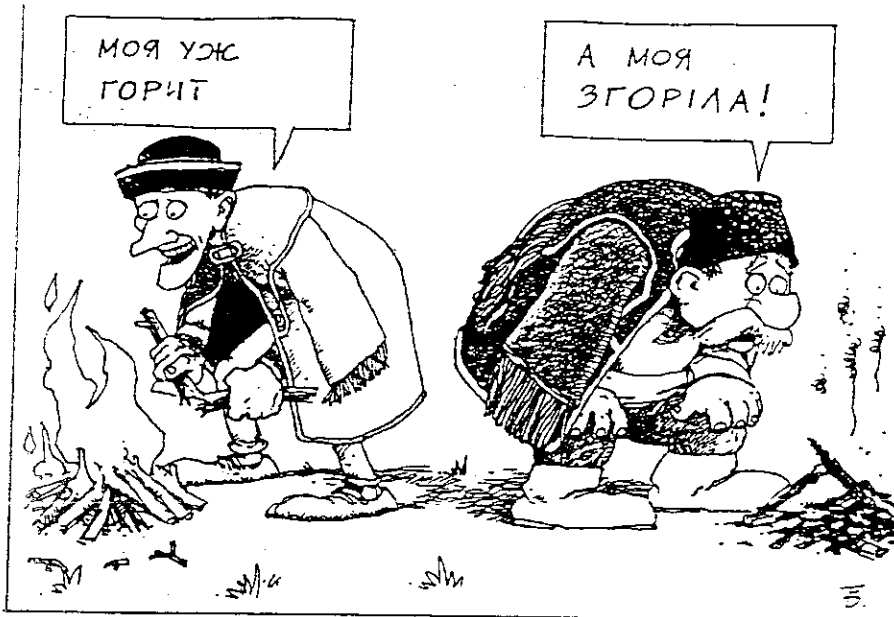
В організуваным через тыжденник "Podkarpatie" публіцистці "Ludzie Roku 1994" серед лауреатів нашол ся добрі нам знаий лемківскій народний діяч Пан Федір Гоч. Мотувуючы тот выбір, в "Podkarpatiu" м. ін. написано:

W czasie, gdy odzywające nacjonalizm i szowinizm nie omijają Polski szczególnego znaczenia nabierają działania służące integracji narodowościowej. Temu celowi służy m.in. działalność Muzeum Kultury Łemkowskiej. Placówka kierowana przez Teodora Gocza nie tylko gromadzi materialne pamiątki narodów zamieszkujących kiedyś nasz region: polskiego, ukraińskiego, łemkowskiego, żydowskiego, ale organizuje też spotkania, które tej integracji służą.

Щыро тратулюєме почесного выбіржіння - Редакция «Бесіды».

СТОВАРИШАК І ОБ'ЄДИНАНЕНКО

ТЕКСТ
ПЕТРО
РЫС
БОГДАН

Максим і Клим

ЯН ШТАУДИНґЕР

— Знаш, Максим, што то такє бльха?

— Геї! То зьвірятко котре зышло на псы.

• • •

— Климе, а повідж мі што думат кура коли втіче перед когутом?

— Здає ся мі - думат облетіти курник зо трираз, жебы когут не думал же так ю легко взяти.

• • •

— А, повідж мі, Максим, хто то старий паробок?

— То такій принципал, котрий потрібує жены, але є щепливий же єї не ма.

• • •

— А, што зробити, Климе, коли ся взрїт перхаючого быка?

— Обудити ся!

• • •

— Максим, а знаш яка є рїжниця медже свиньом а ослом?

— Ні, того не знам.

— Не чудую ся ти - осел тіж бы не знал. Што, погнівал єс ся?

— Ні, дежбы...

— Знал єм! Свиня тіж бы ся не погнівала.

МОЖЕ ЗАЩЫТНЕ

Ламлют тя?

Може то защытне?

Бзик товды ламлют,
коли квітне.

ЗВЕРНІНЯ

Дорого за крыла ся платит,
Але будме крылаты.

НЄЄ НЕЗАСТУПЛЕНІХ?

А єднак дугы
Не зступлят другы.

О МЛАЦІ

Ты лем така проста, млако.
А сьвіт видно в тобі. Так то!

О ЯРІ

Ты чуда несеш все. о ярі!
Зелений прут на вербі старій.

БЫЛ ЛІС

Был ліс, был мох і верес,
Повіла: бер, кєд береш.

з польского перьяюл Петро Муриянка

W NUMERZE:

- str. 1 - *Baczo moja* (H.Kostelnyk) - wiersz,
- *Pośród szerokiej równiny* (P.Trochanowski)
reportaż z Ruskiego Kerestura - Wojwodina,
- *Góra Jawor rośnie* (Petro Zak) miniatura lit.
o cerkiewnej uroczystości na Górze Jawor,
str. 2 - *Nowiny* - nie nowiny, nie tylko z Łem-
kowsyny - krótkie informacje o wydarzeniach,
- *Miejsce na refleksje* - aktualności społ.,
str. 3 - *Włodysław Hraban* (Murianka) - szkic
o poecie z okazji 40 rocznicy urodzin,
- *Tycho do rana, Wybier, Pokłonne* (Włodę-
sław Hraban) - wiersze,
str. 4 - *Metodyj Trochanowski* (Bohdan Hor-
bał) - popularno-naukowy artykuł o działaczu
narodowym - na 110 rocznicę urodzin,
str. 5 - *Do starostwa...* (w *Nowym Sączu*) -
reprodukcja dokumentu z 1921 r.,
str. 6 - *50 lat* - wstępna informacja o anonso-
wanym cyklu materiałów podejmujących temat
wysiedlenia Łemków w latach 1945-46,
- *Wysiedlenie w Wysowej* - lemkowski tłum.
wywiadu przeprowadzonego w 1982 roku,
str.7 - *Spowiedź w stepie* (P.Murianka)-wiersz
str.8-9 - *Najgorsze były noce...* (A.Bama) -wy-
wiad z dawnym mieszkańcem wsi Czorne,
str.10 - *Murianka doszła do Gorzowa* (S.Mo-
łodczak) - relacja z wieczoru autorskiego,
- *Zebranie* (W.Dziadyk)- notatka z zebrania St.
str.11 - *Oflarują dla Ruskiej Bursy* - lista,
str.12-*Między Kongresami* (A.Kopczka)- referat
czytany na III Światowym Kongresie Rusinów,
str.13 - *Czy Rusini są przygotowani do nowe-
go świata* (P.R.Magocsi) - referat z III Świato-
wego Kongresu Rusinów,
str.14 - *Moja sentymentalna podróż do Polski*
(P.Ripiej)-relacja Amerykanki, z poch. Łemkini
- *Młode lata w Coal Dale* (J.Hurtej) - wspom-
nienia emigrantki z lat 1920-1942,
str.15 - *Malować, malować* (A.Kopczka)- zapo-
wiedź i fragment sztuki scenicznej o Nikiforze,
str.17 - *Szanowni delegaci II Zjazdu Zjedno-
czenia Łemków* (Jewhen Dziadosz) - referat,
str.18 - *Łemkowska Kronika* ma być łem-
kowską kroniką (Petro Wirchnianskij) - artykuł
polemiczny,
str.19 - *Szanowne Stowarzyszenie Łemków*
(Eugeniusz Grigoruk) - list do St.,
- *Mamko kup mi knyżu* (Mamusiu, kup mi
książkę) (Olęna Duć-Fajfer) - recenzja anto-
logii lemkowej poezji dziecięcej,
- *Gratulacje dla Pana Fedora Gocza* - z okazji
otrzymanej nagrody w plebiscycie "Ludzie
Roku 1994",
str.20 - aktualności satyra, humor, rozrywka

» B E S I D A « — dwumiesięcznik Zarządu
Głównego Stowarzyszenia Łemków ⇔
Redaguje zespół: Helena Duć-Fajfer (dział
literacki), Andrzej Kopczka (dział kulturalny),
Piotr Trochanowski (redaktor odpowiedzialny)
⇔ Adres redakcji: 33-380 Krynica, skrytka
pocztowa 123 ⇔ Wydawnictwo: Stefan
Kosowski - Zarząd Główny Stowarzyszenia
Łemków, 59-220 Legnica, skrytka poczt. 100 -
na ten adres należy składać zamówienia na
prenumeratę ⇔ cena jednego egzemplarza
1,- zł. plus opłata za przesyłkę

ЛЕМКУ - СЕРЦЕ ВКАЖ.

Дорогы Лемкы і любители лемківской культуры! Вшыткы люде доброй волі розуміючы лемківску долю!

Дня 31 марця того рока мала на Лемковині місце важна історична подія. По долголітніх старанях лемківской суспільности оддано до хіснуваня Стоваришыню «Руска Бурса» в Горлицях будинок РУСКОЙ БУРСЫ.

Рускы бурсы в Новым Санчы і Горлицях, побудуваны перед і сьвітловом війном, сполнили для нашого Народу величезну ролю. Выховали м.ін так выдатных Лемків, як: недавно канонізуваний Св.Максим, о.Йоанн Полянскій, Димитрий Вислоцкій (Ваньо Гунянка), наш Учитель - Іван Русенко, Тит Богачык, Теодор Курилло, Симеон Пыж, Іван Желем. Выховали цілу плеяду учителя, діячи культуры, які вели наше народне жытя аж до апокаліпсы 1947-го рока і... по апокаліпсі. Завдякы Ним, завдякы плодам іх величезного труда, жыме іщы мы - Лемкы. Прібувано знищыти нас в Талергофі, в Явожні, задумано засимілювати нас на землях выгнання, а мы - жыме. Ци то лем силом розгону?

Ніт, Брате, Сестро! То іх мудріст, іх безгранична любов, нам передана, заховала нас до днес. Ци винни сме ім дашто? Так, Брате, Сестро! Треба привернути до давной красы іх Дім - Руску Бурсу. То і наш Дім!

Руска Бурса в Горлицях, побудувана перед 90-ома роками, вымагат ремонту. Можеме звернути ся о поміч до Державы. І звернеме ся. Та окрем того, вкажме - што стати нас іщы на консолдацію. Вкажме, же памятаме іщы о ЛЕМКОВИНІ - ВІТЧЫЗНІ. Вкажме, што окрем набытой в нужді лемківской завязтости, остало нам іщы серце і мудріст. Давгнйме до нового жытя НАШУ Руску Бурсу.

Стоваришыня «Руска Бурса» в Горлицях одновило свою діяльність 22 жолтня 1991 р. І як видиме - было то мудре підприємця. Базуючы на передвоенным статуті, мало основы до того, жебы признано го як законного газду. Велику поміч выявили в тым ділі інчы лемківскы організації - Ансамбль «Лемковина», Громадянскій Круг Лемків «Господар» і Стоваришыня Лемків, які - хоц сами доптыма роками старали ся о Руску Бурсу - згідні зрekli ся прав до ней на річ Стоваришыня «Руска Бурса» в Горлицях і тым потвердили його вірогідніст. Застерегли сой при тым мати в будинку і свое місце. Ансамбль «Лемковина» уж проводить ту пробы.

Та головным прызначыньом будинку, згідні з передвоенным і теперішнім статутом, буде ведіня бурсы - Інтернату для нашой молодежи. Передвиджуе ся - так як колиси - організуваня занятъ з рідной історіі і культуры. Ту шкільна молодіж могла буде найти свій другій рідний дім.

Споможте Добры Люде. Не лем фінансово. Даруйте книжкы, стары і новы - треба зорганізувати бібліотеку Бурсы. Особливая зає одозва до давных Бурсакілі! Кед маєте іщы дашто даякы памятки з Бурсы, знімкы, документи - подільте ся, перешлійте на наш адрес хоцбы лем копії. Най оновлена Руска Бурса запахне своєю історією.

За поміч з горы дякуеме, лемківскым - Боже заплат!

Просимо о Ваші поспіхы в справі організуваня Зыладу Бурсаків.

Банковий рахунок:

Bank Pizomyslowo - Handlowy o/Gotlica Nr 324816 - 53556 - 132

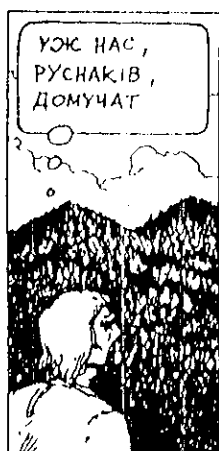
з дописком: Stowarzyszenie "Ruska Burtza".

ПЕРЕШЛИЙ ПАРУ КОПІЙ НАШОЙ ОДОЗВЫ
ДО СВОІХ ЗНАЄМОХ, РОДИНЫ В КРАЮ І ЗА ГРАНИЦЬОМ

С Т О В А Р И Ш Ы Н Я
„ Р У С К А Б У Р С А ”
в Горлицях

АВКОВА СЛАВА

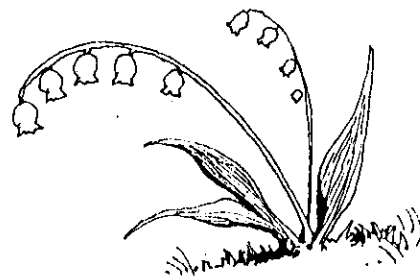
Андрій Савка то найславній-ий наш збійник, лемківській Роду. Вродил ся 1619 рока Стебнику коло Бардийова. Знали і любили го Руснакы - од прада по Тису. «Лемківська Ластівочка» - на остатніх стра-нах наступных номерів - пове-дуть Вас стежками його славы.

Лемківська Ластівочка

№ 2 © ЧАСОПИС ДЛЯ ДІТИ І МОЛОДЕЖЫ © 1995

Мамин Ден і конвалії

Андрійко барз кохат свою маму. Якже ю не кохати, кед она така добра, мила. Нераз змучена, нароблена, а сяде коло него, притулит, зьвідує — як в школі было.

»Заран Мамин Ден. Што то выдумати — застанавлят ся Андрійко, — жебы тот ден был для мамы веселий, радісний?« Відоме, — гарді попряче в своїм покою, рівніцько поскладат байкы на поличці. То ясне як днешній ден. Ясне тіж, што намалює сам карточку зо сердечком і квітками. Але што дале?..

Што дале? Тоты два слова не давали Андрійкови спокою, коли ішол назберати живых польовых квітков, котры мама барз любит. Над потоком, при жомбі урвал три жолты лотаты з шыроким листьом і грубыма стеблами. До них, поскладаных на "фляконик", вложыл серебряники, синці. Втішыл ся, коли взріл червены мака. Они дораз розвеселили його вязаночку.

»Так, вязаночку мам — думал, — але што дале?«

Сходил уж з горбка, коли попри старых дубах взріл громадку білых конвалій. Знал же мама іх любит найбарже, але лем товды коли роснут... Памятат Андрійко як влони мама была з ним і з його малом сестричком аж там гет, під смеречыном. Одтамаль видно было цілу велику луку, розпристерту як найкращий кольоровий дыван. Мама товды повідала:

(закінчєня на сторони 4)

А	а	А	а	—	а	—	А
Б	б	Б	б	—	бе	—	В
В	в	В	в	—	ве	—	W
Г	г	Г	г	—	ге	—	Н
Г	г	Г	г	—	гс	—	G
Д	д	Д	д	—	де	—	D
Е	е	Е	е	—	е	—	E
Є	є	Є	є	—	є	—	Je
Ж	ж	Ж	ж	—	же	—	Ż
З	з	З	з	—	зе	—	Z
І	і	І	і	—	і	—	I
И	и	И	и	—	и	—	Y
Ы	ы	Ы	ы	—	ы	—	Y
Й	й	Й	й	—	йот	—	J
К	к	К	к	—	ка	—	K
Л	л	Л	л	—	ел	—	Ł
М	м	М	м	—	ем	—	M
Н	н	Н	н	—	ен	—	N
О	о	О	о	—	о	—	O
П	п	П	п	—	п	—	P
Р	р	Р	р	—	ер	—	R
С	с	С	с	—	ес	—	S
Т	т	Т	т	—	те	—	T
У	у	У	у	—	у	—	U
Ф	ф	Ф	ф	—	еф	—	F
Х	х	Х	х	—	ха	—	Ch
Ц	ц	Ц	ц	—	це	—	C
Ч	ч	Ч	ч	—	че	—	Cz
Ш	ш	Ш	ш	—	ша	—	Sz
Щ	щ	Щ	щ	—	ща	—	Szcz
Ю	ю	Ю	ю	—	ю	—	Ju
Я	я	Я	я	—	я	—	Ja

Ь мягкий знак (miękki znak)
Ъ твердый знак (twardy znak)

З Днём Дітини

*Вітаме Вас Діточкы!
Жычыме Вам
радости, усміху на личках,
короткого червця,
втіхы зо шкільных свідочта
і долгых, веселых вакацій -*

*в імені Родичів, Учытели і своїм
Редакция »ЛЛ«*

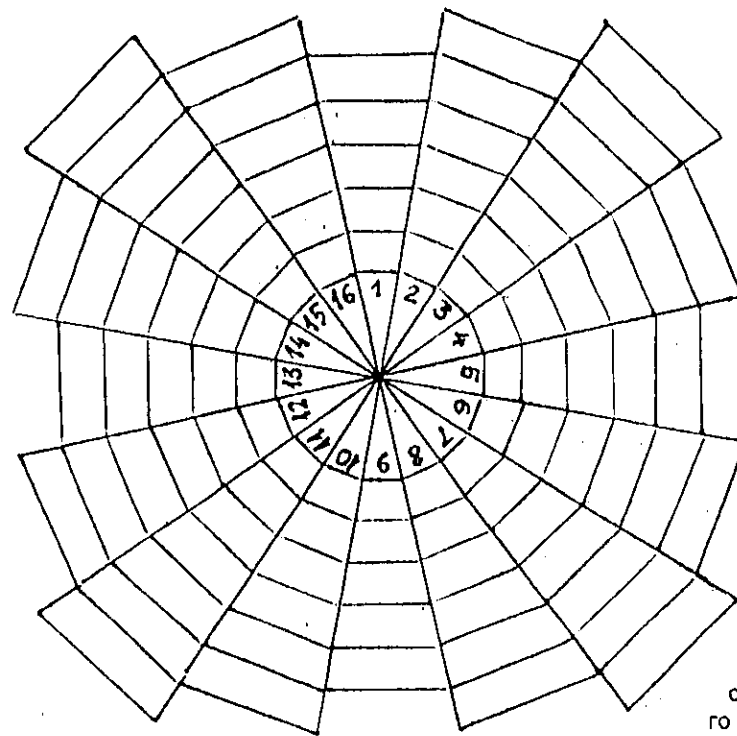
ВОЛОДИСЛАВ ГРАБАН

ЄДНО СЛОВО

*Дітино
ты спий спокійно
най твоє мале серце
не зриват ся як птах
кормлений для приманы
най час одмірят рієно
чловеченство
В слові тім
лагідний схыл Бєскіду
найдеш
І ліс чловечий
справедливых
часом шмарений камін
Я вірю
в образ птаха
якій голубом взлетит
з отвертой руки
не з кулака
І ты
нич сонце
высоким піде летом
завіриш слову
humanitas*

БУКВЫ В ПАВУЧЫНІ

Буквы поіманы до павучыны уложыли ся в слова. Та не лем. В кругу 2 і 4 (рахуючы од сєредыны) доедна буква ест така сама. Єднакы сут тіж буквы в 3 кругу. В 5 сут самы спілголосны, в 6 (перерываным) самы голосны. Крайні, найдальшы 4 буквы сут зас спілголосны. Зрештом, оно само вшытко ся вкаже. Треба лем, зачынаючы од сєредыны — з першого поля за номером — вписати значыня слів:

СЛОВНИЧОК

жомба (стор. 1) - підмокнене, болотнисте місце [trzesawisko]
стебло (1) - ту в значыню: [todyga], стебельце [zdźbło]
humanitas (стор. 2) - чловеченство
кущ (стор. 5) - крячок
чолєн (5) - [czółno, łódka]
сомар (стор. 6) - порода осла
коломаз (6) - смар до кіл, - оси

1. зимно, але не мороз, 2. май ю на карку, 3. давний кочовник, од него взяло назву село Половці, 4. одділят ся од зерна, але не солома, 5. бас, або тенор, сопран, альт, 6. білий напій, 7. червений язык огня, 8. давно не оране поле, пасвиско, 9. при порожнім жолудку, 10. стром, грубий кльоц, 11. село з назвом од вола, 12. вымолочений сніп, але не околот, 13. на вершку стебла жыта, пшениці, 14. нарядя столяря і різбяря, 15. птах - артыста, 16. бруд з дороги.

Буквы з піль означєных номерами од 1 до 22 дадут розвязаня - гєсло.

О ДВОХ БРАТЯХ — БОГАТЫМ І БІДНЫМ

Было двух братів. Єден был атий, мал дост вшиткого, аж збывало. Другій, хоц робил юмар, не міг ся ничого дороти. Постановил глядати щесз шыроким сьвіті. Запраг до а свої малы коничата і выл ся з родином в дорогу. Кед шли гу велькій воді, покклал ерх драбин дощечкы і казал ні посідати жені і дітьом. При і сам на краічок, загнал ся до вы, аж ту чує за плечами:

— А я де сяду?

— А ты хто?

— Та я твоя біда.

— О-о-о, бідо, я тя зо собом возму, я од тебе втічу.

— Та, якже так, та я же твоя на біда, все ем была з тобом, епер мя лишыш?

— Та кед ся так родиниш, тя возму, але ту на возі місця ніг. Знаш што? Мам ту стару томазницю, але она іщы не стікат. Ід до ней, а я тя добрі кам і завішу на свору зад за. Не бій ся нич, не втопиш там вода не дійде.

Вопхала ся біда до колозниці, газда заткал ю міцно, цно і шмарил на саму середивелькой воды. Навернул қочата, тай гварит:

— Жено, діточкы, можеме вертати. Уж ем ся позбыл нашой старой біды назавсе, уж ем ю втопил серед воды. Ачий ся не породинит з нами даяка нова біда.

Пришли домів, зачал бідний брат газдувати, і помалы, помалы доробил ся достатку. Аж му богатий брат завидувал. Заєдно позерал на його хыжу, а глядал спосубу, жебы помножыти свое богацтво, жебы го дагде не перевершыл його худобний брат. Раз ішол коло воды і взріл стару коломазницю. Но а де коломазниця, там і коломаз дака може быти. Вытяг з воды, спомедже каміня, одоткал днюгов. Біда выскочыла, аж повітрьом фукло коло него, аж ся встрашыл.

— А то што?

— Та я біда.

— Біда? Ід од мя далеко! Я тя не хцу знати!

— А-а-а! Ты мене од смерти однял, ты мій добродій, я уж ты нигда не лишу, я уж твоем бідом буду.

Такым спосубом збідніл богатий і завистливий брат, а бідний діждал ся достатку.

Тоту народну байку, як і байку з попереднього номера «ЛЛ» оформлено для потреб діти на основі записів Др Михала Гыряка, выдатного русиньского етнографа.

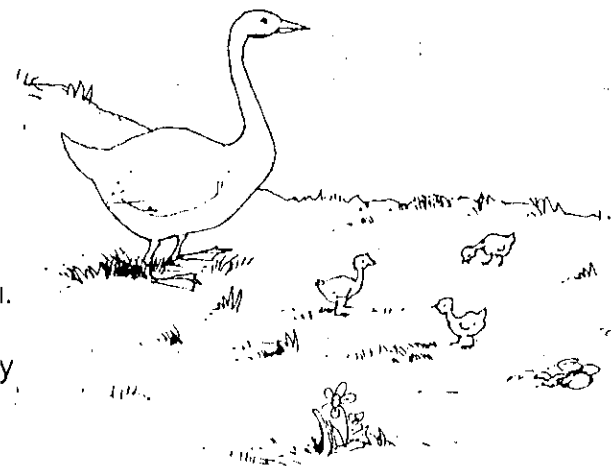
АННА ГАЛЬЧАК

ГУСКА І ГУСЯТА

Высідила гуска
жолтіцькы гусята,
цілы дни і нчы
ім за маму, тата.

Водит іх на луку
скубати травичку,
водит іх над річку
до теплой водичкы.

Одтамаль до двору
кличе она спати.
Така наша гуска,
гуска і гусята.

ПАСТУШОК

Пасе ся теличка
на зеленой луці,
а я ей дозерам
із батіжком в руці.

— Ани раз теличку
батіжком не вдарю,
она така файна, —
до нянюся гварю.

Мамин Ден і конвалії

(продолжыня зо стороны 1)

»Позерайте, мої діточкы, на асний сьвіт. Коли не было бы ітця, яр выглядала бы як плачу- осін. Зато треба шанувати ітотчкы і зривати лем тоты, ко- ых ест дуже.«

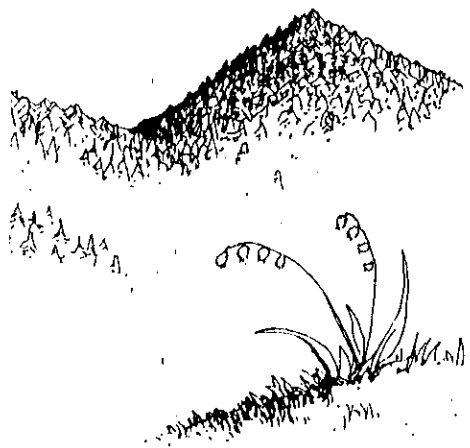
А коло конвалій прилякну- а, всмотрювала ся долго і го- сно вдыхала іх аромат. Не рвала. І хоц не повіла при них ни єдного словечка, Андрийко ал, же конвалій зривати не еба.

Днес стоял і думал. Припо- инал сой улицу і гандляркы го продавали вязаночкы кон- лій. »І як то — міркувал, — ни можут зривати а мы ні?« оял і думал. »А може тамты нвалії были оддакаль приве- ны? Може не в наших горах росли? Хыбаль так, хыбаль к!..«

Стоял і думал. А мама так збит конвалії. Зорвати.. Не зо- ати... »Лем єдну, мамо, лем ну...«

Зорвал. Всадил ю до сере- ны вязаночкы, на сам вершок. ли сходил долов берегом, рдечко било му так, што аж ліло.

А в Мамин Ден, коли дару- л вязаночку, серце добрі не

выскочыло му з груди. Позерал на маму і здавало ся му же смо- трит она лем на конвалію. При- виджувало ся му же білы єй дзвіночкы зачынают тремтіти, же зараз роздзеленкают ся ти- хым плачом... Та лем мамин голос перервал тишыну:

— Дякую, сыночку!

І ввиділо ся му, што мама міцнійше нич завсе притулила го до себе. Не вырекла при тым більше ани єдного слова, але Андрийко знал же мама зрозу- міла його любов, хоц... конвалій в наших горах Карпатах не тре- ба зривати.

записал уйко Мурлика

Е. БЕХЛЕРОВА

Капуцаний листок

Нюс заячык листок капусты. Листок был великій, округлий. Заячык барз ся ним тішыл:

— Але буду мал сьніданко!

Аж ту почул жалісний писк. То вороблик лежал під кущом. Недобрий хлопец підшыбнул го каменьом.

— Пити, пити! - зачал про- сити вороблик.

Не долго думал заячык. Од- раз гультнул до потока, принюс воды в капуцаным листку і дал пити раненому воробликови.

»Но, та аж тепер сой по- фрыгам. Домів лем руком пода- ти«, — думал понагляючы ся заячык.

Та в єдній хвили надышла чорна дощова хмара.

»Што мі там! Не бою ся тебе дощу!« — повіл заячык, але дал ногам знати.

Уж за собом почул, як хтоси тихо го кликал:

— Заячыку, ратуй!

То метелик лежал в траві.

— Кєд дощ змочыт мої кры- ла, я не годен буду перхнути.

— Ход під парасоль! — рюк заячык, двигнул над метеликом капуцаний листок і такой сам ся

під ним змістил.

Доц перешол. Метелик по- дякувал і полетіл, а заячык взял свій листок і погнал дальше. Та лем підышол гу ріці, взріл в воді польову мышку. Она лем-же- лем тримала ся стебельця тра- вы, а вода уж ся ій до ушок вли- вала.

»Може ся втопити« — поду- мал заячык і без застановліня шмарил свій листок на воду.

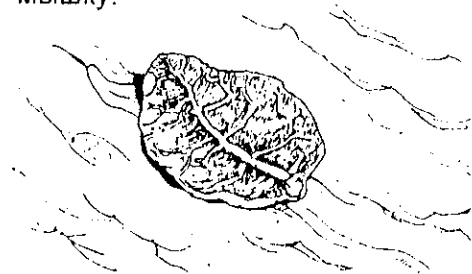
— Маш чолен, ратуй ся!

Мышка дістала ся на листок і підплынула гу берегу.

— Дякую ти, заячыку! — по- віла і втекла.

А тымчасом капуцаний ли- сток підхватила фаля і він поплы- нул, заправды подібний з дале- ка до зеленого округлого чол- ника.

— От, і поплынуло моє сьні- данечко! — промовил зо смут- ком заячык. — Але то нич! Зато дал єм пити раненому вороб- ликови, захоронил од зливы метелика і выратувал польову мышку.

ŁEMKU - OKAŻ SERCE.

Drodzy Łemkowie i miłośnicy lemkowskiej kultury! Wszyscy ludzie dobrej woli rozumiejący dolę Łemków!

Dnia 31 marca bieżącego roku na Łemkowszczyźnie miało miejsce historyczne wydarzenie. Po długotrwałych staraniach lemkowskiej społeczności oddano w użyczenie Słowarzyszeniu "Ruska Bursa" w Gorlicach budynek RUSKIEJ BURSY.

Ruska Bursa w Nowym Sączu i Gorlicach, wybudowana przed I wojną światową, spełniała dla naszego narodu ogromną rolę. Wychowały całą plejadę twórców, poetów, nauczycieli, działaczy kultury, którzy kierowali naszym życiem narodowym aż do apokalipsy 1947 roku i... po apokalipsie. Dziękujmy im, dziękujmy owocom ich ogromnego trudu, żyjemy jeszcze my - Łemkowie. Próbowano zniszczyć nas w Thallerhof, w Jaworznie, a my - żyjemy. Czy to tylko siłą rozpędu?

Nie, Bracie, Siostrzo! To mądrość tych, którzy byli przed nami, to ich miłość zachowała nas do dzisiaj. Czy winniśmy im coś? Tak! Trzeba przywrócić do dawnej świetności ich Dom - Ruską Bursę. To i nasz Dom!

Ruska Bursa wymaga remontu. Pokażmy - że stać nas JESZCZE na konsolidację, pokażmy - że pamięłamy JESZCZE o Łemkowszczyźnie. Podnieśmy do nowego życia NASZĄ Ruską Bursę.

Słowarzyszenie "Ruska Bursa" w Gorlicach wznowiło swoją działalność 22 października 1991 r. i - okazuje się - było to mądre przedsięwzięcie. Bazując na przedwojennym statucie miało podstawy ku temu, by uznano go za prawowitego gospodarza. Wielką pomoc okazały w tej sprawie firmo lemkowska organizacja - Zespół PIT "Lemkowszyna", Obywatelski Krąg Łemków "Hospodar" i Słowarzyszenie Łemków, które - chociaż same przez długie lata starały się o Ruską Bursę - zgodnie zrzekły się praw do niej na rzecz Słowarzyszenia "Ruska Bursa" w Gorlicach i tym samym potwierdziły wiarygodność spadkobiercy. Zastrzegły sobie wszakże prawo mieć w budynku (na zasadzie udostępnienia) swoje miejsce. "Lemkowszyna" już prowadził tam próby zespołu.

Głównym jednak przeznaczeniem budynku, zgodnie z przedwojennym i dzisiejszym statutem, będzie prowadzenie bursy - internatu dla naszej młodzieży. Przewiduje się - tak jak niegdyś - organizowanie zajęć z ojczystego języka, historii i kultury. Tu młodzież szkolna będzie mogła znaleźć drugi swój rodzinny dom.

Wspomóżcie Dobrzy Ludzie! Nie tylko finansowo. Darujcie książki, stare i nowe - trzeba zorganizować bibliotekę Bursy. Szczególna zaś odezwa do dawnych wychowanków Bursy! Jeśli posiadacie jakieś pamiątki, zdjęcia, dokumenty - podzielcie się, prześlijcie na nasz adres przynajmniej ich kopie. Niech odnowiona Ruska Bursa zapachnie swoją historią.

Za pomoc z góry dziękujemy lemkowski "Boże zapłać!"

Prosimy o opinię w sprawie zorganizowania Zjazdu Wychowanków Ruskiej Bursy.

Bankowe konto:

Bank Przemysłowo - Handlowy o/ Gorlice Nr 324816 - 53555 - 132
z dopiskiem: Słowarzyszenie "Ruska Bursa"

Adres siedziby i adres dla korespondencji:

Słowarzyszenie "Ruska Bursa" w Gorlicach, 38-300 Gorlice, ul. Sienkiewicza 28
(Gorlice 1, skr. poczt. 4a)

STOWARZYSZENIE
"RUSKA BURSA"
W GORLICACH

za Zarząd
Przewodniczący

Jan Kwoka

Inż. Jan Kwoka

**PRZEŚLIJ KILKA KOPII NASZEJ ODEZWY
DO SWOICH ZNAJOMYCH, RODZINY W KRAJU I ZA GRANICĄ.**